

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ
МІГРАНТАМ ТА ЇХ СІМ'ЯМ У НІМЕЧЧИНІ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.2310 – сп
спеціальності: 231 – соціальна
робота: соціальна педагогіка

Петрова Катерина Олегівна

Керівник: кандидат педагогічних наук
професор Заверико Н.В. _____

Рецензент:

Запоріжжя – 2021 рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет _____

Кафедра _____

Рівень вищої освіти _____

Спеціальність _____

(шифр і назва)

Освітня програма _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« _____ » _____ 20__ року

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____

керівник роботи _____

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від « _____ » _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 92 с., 4 таблиці, 6 рисунків, 78 джерел.

Об'єкт дослідження: процес організації соціально-педагогічної допомоги для мігрантів у німецькому середовищі.

Предмет дослідження: умови організації процесу соціально-педагогічної допомоги біженцям та мігрантам в інше середовище.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити рекомендації щодо організації соціально-педагогічної допомоги мігрантам та їх сім'ям під час соціально-економічної адаптації у німецькому середовищі.

Методи дослідження: аналіз, систематизація, узагальнення, анкетування, оцінка потреб, опитування, інтерв'ювання.

Теоретичне значення роботи полягає у комплексному підході до визначення технології організації соціальної допомоги мігрантам та їх сім'ям у Німеччині, що включає не лише інформування про можливості організації соціально-педагогічної роботи з мігрантами з боку держави та некомерційних організацій, а й передбачає формування навичок соціальної компетенції.

Практичне значення роботи полягає в розробці методу оцінки потреб мігрантів та біженців в умовах адаптації в іншій країні.

Галузь використання: загальноосвітні школи, заклади вищої освіти, благодійні організації.

МІГРАНТ, БІЖЕНЕЦЬ, ІНТЕГРАЦІЯ, АДАПТАЦІЯ, ОЦІНКА ПОТРЕБ
ВРАЗЛИВОЇ КАТЕГОРІЇ НАСЕЛЕННЯ, МІГРАЦІЙНА КРИЗА

SUMMURY

Petrova K.O. Organization social and pedagogical assistance for migrants and their families in Germany.

The qualifying work consists of introduction, 3 parts, findings, list of literature (78 items). The qualifying work volume is 92 pages long, 80 of them – main text. There are 4 tables and 6 illustrations.

The qualifying work gives theoretical survey and describes the experimental research of problems of organizing and providing social and pedagogical assistance to migrants and refugees in Germany. The conditions of several migration crises in Germany and the means of integrating refugees into German society were identified, which helped to resolve the crisis.

Object of research: the process of organizing social and pedagogical assistance for migrants in the German environment.

Subject of research: conditions for organizing the process of social and pedagogical assistance to refugees and migrants in another environment.

The purpose of the study: to theoretically substantiate and develop recommendations for the organization of socio-pedagogical assistance to migrants and their families during the socio-economic adaptation in the German environment.

The research tasks are:

1. To consider the essence and features of the European migration crisis as a social phenomenon;
2. Analyze the legal framework for social assistance to migrants in Germany and Ukraine;
3. Identify the needs and problems of migrants and refugees during their adaptation to another environmen;

4. To determine the content and technology of social and pedagogical work with migrants and their families in Germany;

5. Develop recommendations for the use of the social protection program for migrants in the Ukrainian environment.

Key words: migrant, refugee, integration, adaptation, migration crisis, needs assessment of migrants and refugees.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Аналіз сучасного стану міграційних процесів у Німеччині.....	10
1.1. Передумови інтеграції мігрантів у німецьке суспільство з моменту утворення ФРН.....	10
1.2. Умови перебігу європейської міграційної кризи у Німеччині у 2013 – 2015 р.р.....	26
Розділ 2. Соціально-педагогічна робота з мігрантами та їх сім'ями у Німеччині	36
2.1. Правове регулювання соціальної допомоги для біженців та мігрантів.....	36
2.2. Робота некомерційних соціальних організацій із мігрантами.....	42
2.3. Визначення та оцінка потреб мігрантів та біженців під час їхньої інтеграції у німецькому середовищі.....	49
Висновки.....	79
Список використаних джерел.....	84

ВСТУП

У час соціально-економічної та політичної нестабільності окремих регіонів світу, проблема міжнародної міграції стає одним з актуальних питань сьогодення, оскільки міграційні процеси мають широкий вплив не тільки на зміну економічних та політичних показників в країні, що приймає мігрантів, а й призводять до зростання соціальної напруженості у суспільстві, породжуючи проблеми психологічного та соціально-педагогічного характеру.

Нещодавні події 2014-2015 років стали часом характерних змін для більшості країн Європи, оскільки у цей час спостерігалася масова міграція людей до Європи, які втікали від громадянських воєн, переслідувань з боку уряду та поганого життя. Однак кількість поданих заяв на отримання притулку на території Європи у 2015 році стала перевищувати відмітку в 780 тисяч осіб, і європейські країни опинилися на стику нової кількості проблем: реєстрація біженців, створення комфортних умов для їхнього проживання, і, найголовніше, проведення ефективної адаптації мігрантів у європейське середовище. Ситуація переросла у стан так званої «міграційної кризи». Уряд Німеччини, однієї з провідних країн світу, продемонстрував можливість вирішення цієї ситуації за рахунок ефективної соціальної адаптації мігрантів у німецьке суспільство та проведення всебічної соціальної підтримки іноземцям у складній ситуації. Тому саме Німеччина може виступати прикладом організації соціальної роботи із мігрантами для інших країн світу з метою уникнення можливої соціальної напруженості у суспільстві.

Питання про формування системи ефективного соціального захисту мігрантів або біженців є також актуальним для нашої держави, оскільки шлях Євроінтеграції, який обрало українське суспільство, потребує удосконалення міграційної політики України і формування спільної системи соціальної допомоги іноземцям з іншими європейськими країнами задля організації законної і

безпечної міграції у світі.

Питання, пов'язані із організацією соціально-педагогічної допомоги мігрантам та біженцям, протягом тривалого часу турбують громадськість, вчених-юристів, педагогів та психологів багатьох країн світу. Найбільш відомими представниками дослідження технологій організації соціальної роботи з мігрантами та їх сім'ями є В. Андрєєнкова, В. Рюль, Є. Холостова, Ю. Жданович, Р. Бандура та інші. Дослідженням психологічних особливостей адаптації іноземців у німецьке середовище займалися наступні німецькі вчені: W. Bauer, G. Klassen, F. Hamdo, C. Ghaderi, P. Ther, T. Tenenbom, F. Alshater, R. Stumberger та інші. Розглядом та аналізом теми соціально-політичної участі уряду А. Меркель щодо ефективної адаптації мігрантів у німецьке середовище, займалися такі німецькі науковці: C. Ghaderi, D. Sarazzin, R. Alexander, R. Siefert та інші. Серед публікацій німецьких науковців, які займалися дослідженням історії розвитку міграційних процесів у Німеччині, можна виділити праці наступних дослідників: Д. Фоміна, К. Birner, P. Klingsli, S. Luft, X. Krolli та інші.

З метою подальшого дослідження та аналізу теми організації соціально-педагогічної допомоги мігрантам та їх сім'ям у Німеччині, у даній кваліфікаційній роботі було розглянуто та використано наступні німецькі джерела: Закон про пільги для шукачів притулку, нормативно-правовий акт «Стандарти прийому осіб, які звертаються за міжнародним захистом», нормативно-правовий акт «Про стандарти визнання громадян третіх країн або осіб без громадянства особами з правом на міжнародний захист, єдиного статусу біженців або осіб з правом на додатковий захист та щодо змісту захисту, що надається», I/V/VIII/XII частину книги Соціального кодексу Німеччини.

Однак проблема організації соціально-педагогічної допомоги мігрантам та їх сім'ям у Німеччині на сьогоднішній день має скоріше безсистемний, епізодичний, в більшості випадків порівняльно-описовий характер. Питання перейняття досвіду для українського суспільства щодо ефективної соціальної

адаптації іноземців в іншому середовищі не є розкритим, а тому потребує проведення подальшого дослідження. При порівняльному аналізі систем соціального захисту іноземців у Німеччині та Україні, слід також враховувати особливості культурних відмінностей між українським та німецьким суспільством, що значно впливає на процес створення ефективної програми соціальної допомоги біженцям та мігрантам саме на території України.

Об'єктом дослідження даної кваліфікаційної роботи є процес організації соціально-педагогічної допомоги для мігрантів у німецькому середовищі.

Предметом дослідження даної кваліфікаційної роботи є умови організації процесу соціально-педагогічної допомоги біженцям та мігрантам в інше середовище.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити рекомендації щодо організації соціально-педагогічної допомоги мігрантам та їх сім'ям під час соціально-економічної адаптації у німецькому середовищі.

Для досягнення даної мети нами було поставлено наступні завдання:

- Розглянути сутність та особливості перебігу європейської міграційної кризи як соціального явища;
- Проаналізувати нормативно-правову базу щодо соціальної допомоги мігрантам Німеччини та України;
- Визначити потреб та проблеми мігрантів та біженців під час їхньої адаптації в іншому середовищі;
- Визначити зміст та технологію організації соціально-педагогічної роботи з мігрантами та їх сім'ями у Німеччині;
- Розробити рекомендації щодо використання програми соціального захисту мігрантів в умовах українського середовища.

Для виконання поставлених завдань, ми будемо використовувати наступні методи:

- теоретичні – аналіз, систематизація, узагальнення – дозволять опрацювати наукові джерела, вивчити психодіагностичні матеріали, визначити сутність організації соціально-педагогічної допомоги мігрантам у Німеччині;

- емпіричні – анкетування, що забезпечить можливість визначення та оцінки потреб біженців, які намагаються адаптуватися до умов нового культурного середовища.

Теоретичне значення роботи полягає у комплексному підході до визначення технології організації соціальної допомоги мігрантам та їх сім'ям у Німеччині, що включає не лише інформування про можливості організації соціально-педагогічної роботи з мігрантами з боку держави та некомерційних організацій, а й передбачає формування навичок соціальної компетенції.

Практичне значення роботи полягає в розробці методу оцінки потреб мігрантів та біженців в умовах адаптації в іншій країні.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У НІМЕЧЧИНІ

1.1. Передумови інтеграції мігрантів у німецьке суспільство з моменту об'єднання ФРН

Міжнародна мобільність помітна в багатьох країнах по всьому світу: співробітники отримують досвід роботи за кордоном на певний або невизначений період, студенти закінчують семестр навчання за кордоном, пари з інших країн переїжджають разом у пошуках гарних умов життя, інші – шукають притулок у зв'язку із початком громадянських воєн та політичних переслідувань. Після об'єднання територій ФРН та НДР у єдину державу 3-го жовтня 1990-го року мігранти з різних країн світу почали розглядати Німеччину в якості нової можливості переїзду до розвинутої європейської країни. Відповідно до даних, поданих у міжнародному Департаменті досліджень Statista, саме з 1990-х років кількість мігрантів до Німеччини поступово збільшується у порівнянні з 1980-ми роками [8, 67]. Так, наприклад, у 1988 році, кількість поданих заяв щодо надання притулку у Німеччині перевищило позначку у 100 000 осіб, а з моменту об'єднання ФРН та НДР кількість запитів на отримання притулку сягало вже 440 000 осіб у 1992 році [11]. Саме тому автор вважає за доцільне розпочати дослідження передумов інтеграції мігрантів та біженців у німецьке середовища з моменту об'єднання ФРН та НДР у єдину державу.

Розглядаючи передумови інтеграції мігрантів та біженців в іноземне середовище, перш за все, варто розпочати із визначення термінів «мігрант» та «біженець», які мають різне термінологічне значення. Термін «біженець» було визначено у Женевській конвенції про біженців, що випливає з міжнародної «Угоди про правовий статус біженців» від 28 липня 1951 року, а також

додаткового вступу 17-го Протоколу від 31 січня 1967 року. У документі визначено біженця як особу, яка перебуває за межами своєї країни, яку він покинув через переслідування. Зокрема, це стосується особи, яка «виходить з обґрунтованого страху перед переслідуванням через свою расу, релігію, національність, належність до певної соціальної групи або через свої політичні переконання перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи певного громадянства і перебуваючи за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [2].

Відповідно до ЗУ «Про основні засади державної міграційної політики», мігрант - особа, яка свідомо та з власної волі перетинає державні або адміністративно-територіальні кордони з метою зміни місця проживання або без такої зміни. За типовою ознакою може бути внутрішнім і зовнішнім (міжнародним), за правовою - законним та незаконним, за видовою - постійним і зворотним, за характерною - політичним, трудовим або пов'язаним зі зміною екологічного середовища тощо [1].

У міжнародній міграції діють декілька факторів, які впливають на процес міграції та узагальнюються як фактори поштовху та притягання: Підштовхувальні фактори діють насамперед у країні походження та сприяють еміграційним процесам. Такими факторами поштовху до зміни місця проживання можуть бути погані умови життя, високий рівень безробіття, (громадянські) війни та внутрішні конфліктні ситуації у зв'язку з переслідуванням, а також фактори навколишнього середовища. У той же час, так звані «фактори притягання» є стимулами для країни, що приймає. Вони включають привабливу економічну ситуацію, захист від політичного чи іншого переслідування чи ліберальну політику щодо іноземців. Ця основна модель факторів поштовху та притягання зараз вважається занадто

«статичною» у дискусії спеціалістів, оскільки вона недостатньо враховує наслідки міграції в умовах, в яких вона відбувається. Іншими факторами, що мають вплив понад згадані, є, наприклад, умови в'їзду та соціальні мережі в країні призначення [10].

На думку провідних німецьких вчених, які займаються дослідженням міграційної проблеми у європейських країнах, початок першої міграційної хвилі було відзначено 1990-ті роки. Відповідно до вищезазначеної інформації, кількість заяв на подання притулку у Німеччині досягло рекордної на той час кількості – 440 000 осіб, це майже в два рази більше, ніж у 1991 році [8]. Кількість мігрантів в цілому досягла позначки в півтора мільйони осіб. Падіння «залізної завіси», війни і «етнічні чистки» в колишній Югославії, а також погіршення ситуації у курдській частині Туреччини стали причинами збільшення міграційного потоку до Німеччини.

Значна частина німецького населення виступала проти міграційної політики німецького уряду. З возз'єднанням Німеччини, в країні поширилися основні ксенофобські настрої, що призвело до численних заворушень проти прохачів притулку та іноземного населення. Так, наприклад, у 1991 році прохачі притулку в місті Хойерсверда були вигнані з місць проживання і закидані камінням. У 1992 році житлові будинки для прохачів притулку в місті Ростока були підпалені під оплески публіки. У Mölln (1992) і Solingen (1993) були здійснені підпали турецьких сімей, в результаті чого більшість з них загинули у вогні або вижили з серйозними травмами [45].

За рахунок посилення невдоволення серед німецького населення, а також появи нових проблем з можливою реєстрацією мігрантів та їх подальшою адаптацією у німецькому суспільстві, німецький уряд у 1992 році затвердив правки у законодавстві, що регулювали процедуру отримання політичного притулку в Німеччині. Вони зводилися до прискорення процесу прийняття рішень в кожному конкретному випадку, а також до припинення зловживань правом на

отримання притулку [18].

За новими правилами, статус політичного біженця могли отримати тільки ті мігранти, які дійсно піддавалися політичному переслідуванню на батьківщині. У ряді інших випадків, наприклад, при загрозі страти в країні походження, іноземці також мали право залишатися в ФРН, але без можливості отримання фінансової державної допомоги.

Завдяки змінам у законодавстві, а також у зв'язку із закінченням війни в країнах колишньої Югославії та стабілізації ситуації в Східній Європі, кількість осіб, які подавали заявку на отримання притулку у Німеччині стало помітно менше. У 1993 році їх виявилось 322 599 чоловік, а в два наступні роки - по 128 тисяч [8].

Відповідно до звіту щодо міграційних процесів у Німеччині, поданому у Федеративній службі Німеччини з міграції, за вісім років з 1991 по 1998 рік загалом 8,8 мільйонів людей переїхали з-за кордону до Німеччини [11]. Ці високі показники імміграції зумовлені головним чином збільшенням напливу репатріантів, збільшенням кількості шукачів притулку через громадянську війну у колишній Югославії, а також за рахунок збільшення кількості трудових мігрантів з країн, які не входять до ЄС. Окрім цього, велику кількість мігрантів склали іноземні студенти та внутрішньо переміщені особи з ЄС. Іноземні студенти (Jensen 2001) були особливо зацікавлені у так званому *Bildungsauslaender*, тобто в отриманні відповідної кваліфікації в університеті закордоном. У ході інтернаціоналізації освіти та за допомогою відповідних програм обміну кількість іноземних студентів у Німеччині постійно зростала з 1990-х років. У зимовому семестрі 2003/2004 рр. до університетів було зараховано близько 180 000 іноземних студентів, у тому числі близько 42 000 нових [11].

З 1990-х років до Німеччини також іммігрували єврейські мігранти з території держав-спадкоємців Радянського Союзу. У період з січня 1991 р. по грудень 2004 р. до Федеративної Республіки Німеччина в'їхало близько 219 000

заявників за регульованою процедурою. В результаті цієї імміграції Німеччина зараз має третю за величиною єврейську громаду в Європі після Франції та Англії [10, 22].

У період з 1997 по 2002 рік щороку реєструвалося близько 850 000 іммігрантів до Німеччини. У 2003 році кількість іммігрантів вперше з 1991 року впала до рівня 800 000 і становила близько 769 000 [10, 23]. Основна причина зменшення кількості мігрантів у цей період часу полягала у зменшенні кількості тих, хто потребував притулок у зв'язку з більш-менш стабільною ситуацією на міжнародній арені.

Tab. 1: Zu- und Fortzüge über die Grenzen Deutschlands von 1991 bis 2003

Quelle: Statistisches Bundesamt

Jahr	Zuzüge			Fortzüge			Wanderungssaldo Zuzugs-/ bzw. Fortzugsüberschuss)	
	gesamt	dar. Ausländer	Anteil in %	gesamt	dar. Ausländer	Anteil in %	gesamt	dar. Ausländer
1991	1.198.978	925.345	77,2	596.455	497.540	83,4	+602.523	+427.805
1992	1.502.198	1.211.348	80,6	720.127	614.956	85,4	+782.071	+596.392
1993	1.277.408	989.847	77,5	815.312	710.659	87,2	+462.096	+279.188
1994	1.082.553	777.516	71,8	767.555	629.275	82,0	+314.998	+148.241
1995	1.096.048	792.701	72,3	698.113	567.441	81,3	+397.935	+225.260
1996	959.691	707.954	73,8	677.494	559.064	82,5	+282.197	+148.890
1997	840.633	615.298	73,2	746.969	637.066	85,3	+93.664	-21.768
1998	802.456	605.500	75,5	755.358	638.955	84,6	+47.098	-33.455
1999	874.023	673.873	77,1	672.048	555.638	82,7	+201.975	+118.235
2000	841.158	649.249	77,2	674.038	562.794	83,5	+167.120	+86.455
2001	879.217	685.259	77,9	606.494	496.987	81,9	+272.723	+188.272
2002	842.543	658.341	78,1	623.255	505.572	81,1	+219.288	+152.769
2003	768.975	601.759	78,3	626.330	499.063	79,7	+142.645	+102.696

Рисунок 1.1. – Кількість іммігрантів та емігрантів у Німеччині в період з 1991 по 2003 рр.

Аналізуючи передумови інтеграції мігрантів у німецьке суспільство, необхідно виділити наступні причини міграції іноземців до Німеччини у період з

1990 по 2003 рік:

- Внутрішня міграція громадян Європейського Союзу;
- Возз'єднання сімей громадян третіх країн;
- Імміграція етнічних німецьких репатріантів;
- Імміграція євреїв з території колишнього Радянського Союзу;
- Громадянська війна на території колишньої Югославії;
- Трудовий контракт, сезонна міграція та інша тимчасова міграція робочої сили з країн, що не входять до ЄС;
- Міграція іноземних студентів.

У період з 2003 по 2008 рік кількість імміграції до Німеччини стала поступово зменшуватися. Так, відповідно, якщо у 2003 році кількість приїжджих мігрантів становило 769 тисяч осіб, то у 2008 – 680 тисяч. Починаючи з 2009 року міграційні процеси до Німеччини поступово збільшуються. Так, наприклад, у 2009 році кількість приїжджих мігрантів становить 720 тисяч осіб, а у 2012 році – вже більше одного мільйона. У період з 2009 по 2011 рік майже 15% іммігрантів походило з сусідніх країн Європейського Союзу, ще 15% походило з Азіатських країн і лише 3% мігрантів приїхали з країн Африки. У 2012 році майже 80% усіх іммігранти прибули до Німеччини з іншої європейської країни. Зі вступом нових країн до ЄС, значно збільшилася кількість мігрантів з ЄС-10 (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Естонія, Латвія, Литва, Словенія, Мальта та Кіпр) і ЄС-2 (Румунія, Болгарія). Ще 12,4% усіх іммігрантів іммігрували з азіатської країни. Лише 3,2% переїхали до Німеччини з африканських країн, ще 6,3% з Америки, Австралії та Океанії [11].

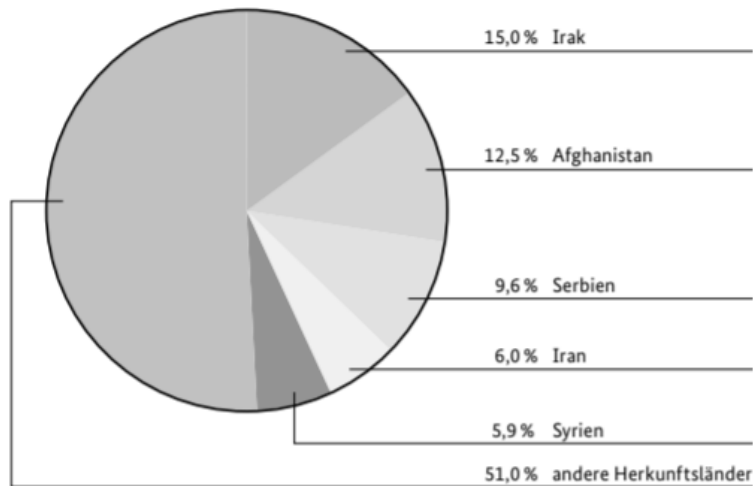
Трохи менше п'ятої (17,9%) громадян третіх країн переїхали до Німеччини в 2012 році за сімейними обставинами (див. Рисунок 1-15). 12,6% громадян третіх країн, які в'їхали до країни у 2012 році, отримали дозвіл на проживання з метою працевлаштування. 15,9% переїхали до Німеччини з метою навчання, відвідування

школи чи розмовних курсів або з іншими цілями, пов'язаними із навчанням [11].

У період з 1993 по 2007 рік спостерігалася стійке зниження показників перших клопотань про надання притулку. Число претендентів на притулок у Німеччині почало знову відчутно зростати з 2008 року. У 2010 році кількість клопотань щодо надання притулку збільшилася на 49,5%, в порівнянні з попереднім роком, до 41 332 чоловік [10, 38]. Зокрема, зазначалося особливо різке збільшення перших клопотань від мігрантів європейських країн. В першу чергу, це пояснюється значним збільшенням чисельності сербських і македонських біженців. Подальше зростання перших клопотань щодо надання притулку було від претендентів з країн Азії, зокрема з Афганістану. Кількість перших клопотань щодо надання притулку для представників Ірану і Сирії теж відчутно підвищилася.

Abbildung 3-9: Asylantragsteller (Erstanträge) nach den fünf häufigsten Herkunftsländern von 2008 bis 2012

Gesamtzahl: 201.346

Quelle: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge

Рисунок 1.2. – Країна походження біженців у період з 2008 по 2012 рр.

Якщо розглянути п'ятирічний період з 2008 по 2012 рік щодо структури країн походження, можна побачити, що найбільше шукачів притулку було в Іраку (15,0%), за ним слідують Афганістан (12,5%), Сербія (9,6%)) та Ірану (6), 0%

ПОХОДЯТЬ (ДИВ. МАЛЮНОК 3-9) [8, 61].

Abbildung 3-8: Asylantragsteller (Erstanträge) nach den zehn häufigsten Herkunftsländern im Jahr 2012

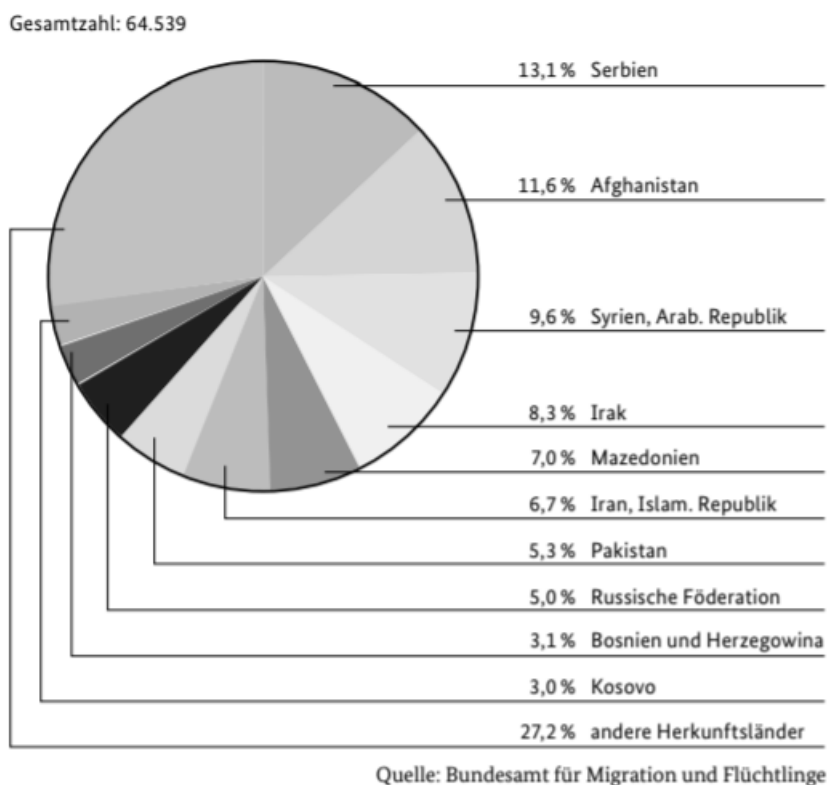

Рисунок 1.3. – Країна походження біженців після 2012 р.

Починаючи з 2012-го року кількість приїжджаючих до Німеччини мігрантів стала поступово збільшуватися і досягла своєї рекордної кількості за увесь період часу у 2015 році, коли кількість іммігрантів досягла відмітки в 2 мільйони осіб [10, 44].

Для Німеччини 2015-й рік став часом характерних змін, оскільки саме у цьому році відбулася масова міграція біженців до Німеччини та інших країн Європи. Близько 65-ти мільйонів людей у цьому році за даними відділу ООН у справах біженців покидали свої домівки і мігрували до ряду країн Європи, втікаючи від громадянської війни та переслідувань з боку уряду.

Під час другої масової хвилі мігрантів до країни, німецький уряд зіткнувся із

рядом проблем, починаючи з моменту реєстрації біженців до моменту їхньої інтеграції у німецьке суспільство. І хоча кількість прохань щодо надання притулку почала стрімко збільшуватися з 2013-го року (у 2013 році кількість клопотань щодо надання притулку сягала 127 тис., у 2014 році – 202 тис.), у 2015 році ситуація із масовою хвилею біженців вразила німецьке суспільство повністю. У 2015 році загалом було зареєстровано 2,14 млн нових прибулих, що на 45,9% більше порівняно з попереднім роком (1,46 млн), з них офіційно було зареєстровано 1 091 894 біженців, які подали клопотання про надання притулку [10, 47].

У 2015 році 30,4% усіх заявників прибули з Європи (2014: 30,8%), тоді як кількість шукачів притулку з Азії зросла на 56,6% (2014: 43,6%). Хоча кількість звернень із Африки, що вперше звернулися, майже не змінилася в абсолютних показниках, частка африканських прохачів притулку серед усіх шукачів притулку зменшилася через непропорційне збільшення кількості прохань про притулок з Азії [10, 50].

Серед країн, звідки прибули біженці у 2015 році, перші місця зайняли Сирія (163 тис. осіб), Албанія (55 тис. осіб) і Косово (37 тис. осіб). Збройний конфлікт у Сирії був і залишається основною причиною, що змусив людей вирушати в далеку подорож. З середини березня 2011 року у Сирії триває громадянська війна з жахливими результатами: близько 300 000 убитих, 7,6 мільйона внутрішньо переміщених осіб і понад чотири мільйони сирійців, які шукають захисту в сусідніх країнах, в основному в Туреччині (2,1 мільйона), Ліван (1,1 мільйона) і Йорданія (634 000) [10, 53]. Положення сирійських біженців у сусідніх країнах було нестабільно. Звіти Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН) показують, що умови їхнього життя погіршувалися в міру посилення громадянської війни в Сирії. На цьому тлі, велика кількість сирійських біженців почали направлятися до Європи, оскільки в таких країнах, як Йорданія, Ліван або Туреччина, багато біженців не мали майбутнього

для себе і своїх дітей, тому що їм не дозволено було працювати там на законних підставах та досить часто порушувалися їх соціальні права [48].

Дослідники також виділяють наступну причину, яка вплинула на збільшення кількості біженців до країн Європи. Справа в тому, що у цей період часу в Лівії відбувся розпад державних інститутів під час громадянської війни. До початку громадянської війни уряд країни забезпечував прибережний контроль за виїздами з країни, тому мігранти не могли потрапити до ЄС морським шляхом, але з початком громадянської війни у країні, прибережний контроль було призупинено [49].

**Tabelle 3-25: Registrierte Zugänge im EASY-System
im Jahr 2015**

Herkunftsland	Registrierungen
Syrien	428.468
Afghanistan	154.046
Irak	121.662
Albanien	69.426
Kosovo	33.049
Sonstige	285.243
Insgesamt	1.091.894

Quelle: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge

Рисунок 1.4. – Кількість зареєстрованих біженців у системі EASY у 2015 році.

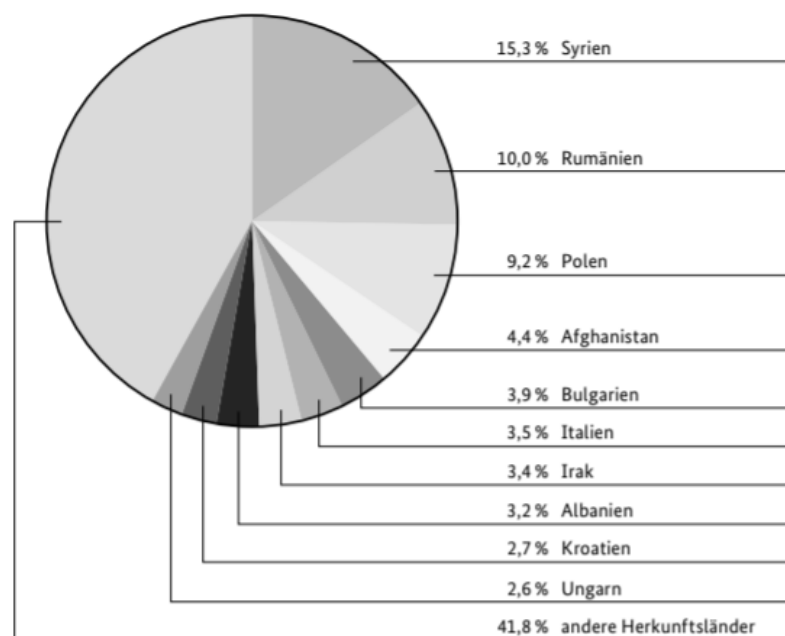
Окрім цього, триваюче насильство в Іраку та Афганістані, загальний військовий обов'язок в Еритреї і бідність в Косово, Центральній Африці і Південно-Східної Азії також змушують жителів цих країн шукати для себе кращої долі далеко від будинку [55].

Проте не тільки військовими конфліктами було зумовлено зріст

міграційного потоку у 2015 році. Багато людей, які перебувають у вигнанні, направляються до Німеччини через виснаження власних ресурсів. Деякі з них переїжджають до Німеччини в пошуках кращого життя, адже розуміють, що у своїй країні вони не мають ніяких економічних перспектив. Порівняно з попереднім роком, спостерігалось значне збільшення імміграції до Німеччини з метою навчання (+ 5,8%), але імміграція з метою відвідування мовленнєвих курсів / шкіл та іншого типу навчання також зросла на 10,1% та 12,6% відповідно. Окрім цього, варто відзначити, що більше половини з усіх іммігрантів у 2015 році (57%) прибули до Німеччини саме з інших європейських країн [11].

Abbildung 1-3: Zuzüge im Jahr 2015 nach den häufigsten Herkunftsländern

Gesamtzahl: 2.136.954

Quelle: Statistisches Bundesamt

Рисунок 1.5. – Країна походження біженців у 2015 р.

Одним з найбільш важливих шляхів міграції біженців до ЄС був балканський маршрут, який вів через Турччину, потім через море в Грецію, Македонію і Сербію до Угорщини, а з Угорщини мігранти без перешкод

прямували до Німеччини. З січня по вересень 2015 року Frontex повідомили про більш ніж 200 000 біженців – в основному сирійців, афганців і косоварів, які подорожували в ЄС через Македнію і Сербію [8].

Рисунок 1.6. – Шляхи міграції біженців до ЄС.

Згідно із даними, які надав німецький уряд у щорічному міграційному звіті, 872 тисячі осіб (це приблизно 54% від усієї кількості людей, які звертаються за допомогою до уряду) мали гуманітарний вид на житло і, відповідно, статус біженця. У заявах на отримання притулку було відмовлено 158 тисячі людей. Відповідно до цього, вся ця кількість мігрантів повинна була поїхати з Німеччини. Але як відзначив Ельберт Брейнінгер (депутат партії «Альтернатива для Німеччини»), у 2015-му році, 75 % мігрантів, яким було відмовлено у наданні статусу біженця, залишилися у Німеччині до 2016-го року [11].

Німецький уряд відмовляє в отриманні ходатайства на основі Дублінської конвенції, якщо воно було подано на кордоні безпечної країни. Безпечними країнами уряд Німеччини відзначив Албанію, Македонію, Сербію та Чорногорію,

тому людям, хто подав заявки на отримання притулку з цих країн було одразу відмовлено в отриманні статусу біженця. Заява на отримання притулку розглядається лише у тому випадку, коли буде зрозуміло, що іноземець шукав захист від переслідувань у рідній країні, де існувала загроза для людини визначена Женевською конвенцією про біженців [4]. Окрім цього, перше інтерв'ю з мігрантом у Федеральному Відомстві було надзвичайно важливим для вирішення статусу іноземця, який прибув до Німеччини. На цьому інтерв'ю необхідно було надати докази, які підтверджували факт переслідувань або інших подій, які змусили людину покинути місце проживання. Іноземець також повинен був надати інформацію про маршрут, яким він слідував до Німеччини, що також впливало на отримання статусу біженця. Через декілька тижнів після завершення інтерв'ю, Федеральне Відомство надавало відповідь, яка містила:

- Згоду на отримання статусу біженця відповідно до ст. 16а Конституції Німеччини;
- Згоду на отримання статусу біженця відповідно до Женевської конвенції 1951 року і захист від примусової депортації;
- Інформацію про можливість депортації у «третю безпечну країну»;
- Відмову у наданні притулку [4].

Поки Федеральне Відомство розглядало справу щодо надання або відмови у статусі біженця, німецький уряд надавав на цей час іноземцям житло і соціальну допомогу. Право на перебування на території Німеччини скасовувало тимчасові і територіальні обмеження на проживання в країні; особа, яка отримала статус політичного біженця, могла бути вислана з країни тільки з вагомих причин забезпечення громадської безпеки та порядку; іноземець, який подав клопотання про надання політичного притулку, міг бути висланий за умови, якщо справа про надання політичного притулку була завершена і не підлягала перегляду; іноземець також не міг бути депортований у державу, де його життю або його свободі загрожує небезпека через його расу, релігію, громадянство або приналежність до певної соціальної групи [2].

Після попереднього максимуму міграційних показників у 2015 р. з приблизно 2,14 млн іммігрантів та збільшення на 45,9% порівняно з 2014 р., Показники імміграції значно впали протягом двох наступних років. У 2016 році загалом за кордон Німеччини було зафіксовано 1,87 мільйона прибулих та 1,37 мільйона виїздів. Це означає, що іммігранти зменшились на 12,7%, а кількість виїздів – на 36,9%. Тенденція до зниження продовжилася і в 2017 році – 1,55 млн нових прибулих [8].

Зменшення міграції до Німеччини в основному пов'язано з нижчим рівнем міграції біженців. У той час як 890 000 людей шукали захисту в Німеччині в 2015 році, ця кількість впала до добрих 280 000 у 2016 році та до 186 644 у 2017 році. Дві третини всіх іммігрантів з європейських країн У 2017 році 67,0% усіх іммігрантів переїхали до Німеччини з іншої європейської країни² (2016: 56,3%), з яких 53,4% прибули з країн ЄС і 13,6% з решти Європи (2016: 45,6% та 10,7%). Ще 15,4% прибулих іммігрували з азіатської країни (2016: 25,2%). Лише 4,3% (2016: 4,9%) переїхали до Німеччини з африканських країн та 5,3% з Америки, Австралії та Океанії (2016: 1,2%). Як і в попередньому році, Румунія була основною країною походження іммігрантів у 2017 році, випередивши Польщу. На відміну від цього, кількість іммігрантів із Сирії, яка складала 326 872 людини у 2015 році, значно зменшилася між 2016 і 2017 роками (-67,5%; зі 155 412 у 2016 до 50 551 у 2017) [8].

Зокрема, з моменту реалізації Декларації між ЄС та Туреччиною, приплив шукачів притулку до ЄС і, отже, також до Німеччини значно зменшився, що видно з реєстрації EASY 2016 року. Цьому не суперечить той факт, що кількість щомісячних клопотань про надання притулку продовжувала зростати до серпня 2016 року, оскільки це були в основному заяви про притулок від людей, які вже надійшли в 2015 році, але ще не змогли подати заяву. Однак із вересня 2016 року кількість значно зменшилась із закінченням наступних реєстрацій. За перші десять місяців 2016 року Федеральне відомство прийняло загалом 676 320 заяв про

надання притулку (первісні заяви). Це означає збільшення на 104,2% порівняно з відповідним періодом попереднього року (331 226 первинних заявок) [11]. Натомість лише 287 363 особи були зареєстровані в системі EASY у період з січня по жовтень 2016 року (див. Малюнок 6).

Протягом 2018-2019 років кількість приїжджих мігрантів до Німеччини була однаковою і становила цифру в 1 мільйон 500 тисяч чоловік. У 2019 66,4% всіх іммігрантів прибули з іншої європейської країни, в тому числі 51,1% з країн ЄС і 15,3% з інших європейських країн. Міграція до Німеччини змінюється: гуманітарна імміграція зменшилася за останні чотири роки, але все більше і більше люди приїжджають до Німеччини з метою навчання і працевлаштування. Федеративна Республіка досі залишається привабливим місцем для громадян ЄС, які мають право на вільне пересування. У 2020 році кількість іммігрантів до Німеччини помітно впала і становила вже 1 мільйон 100 тисяч осіб [11]. Це пояснюється початком пандемії коронавірусної хвороби у 2020 році, через яку більшість країн світу закрили кордон для іноземних відвідувачів.

Отже, розпочавши детальний аналіз міграційних процесів до Німеччини з періоду возз'єднання німецьких територій в одну державу, варто відзначити, що перша масштабна міграційна хвиля до Німеччини припала на 90-ті роки, і цьому передувала низка історичних подій: падіння «залізної завіси», війни і «етнічні чистки» в колишній Югославії, а також погіршення ситуації у курдській частині Туреччини стали причинами збільшення міграційного потоку до Німеччини. Окрім цього, у 90-ті роки основою категорією іноземців, які переїжджали до Німеччини були громадяни ЄС, які мігрували з метою навчання або працевлаштування. У період з 2003 по 2008 рік кількість імміграції до Німеччини стала поступово зменшуватися. Такий розвиток міграційного процесу можна пояснити відносною стабільністю на міжнародній арені у цей період часу. Основною причиною для міграції у 2003-2008 роках була можливість зміни місця працевлаштування або підвищення робочої кваліфікації та покращення життєвих

умов відповідно.

Однак, у 2012 році кількість приїжджих мігрантів до Німеччини перевищила позначку в один мільйон осіб, що пояснюється збільшенням кількості країн, які вступили до ЄС, і, відповідно, громадяни яких отримали право вільно переміщатися до німецької держави. Відповідно до вищезазначеної інформації, необхідно відзначити, що з 2012-го року кількість приїжджаючих до Німеччини мігрантів стала поступово збільшуватися і досягла своєї рекордної кількості за увесь період часу у 2015 році, коли кількість іммігрантів досягла відмітки в 2 мільйони осіб, цей рік характеризувався як «рік міграційної кризи» або «друга в історії Німеччини масова хвиля мігрантів».

Стрімке збільшення мігрантів у цьому році пояснюється збільшенням кількості біженців через загострення збройних конфліктів у Сирії, Афганістані та Іраку. Однак, починаючи з 2016-го року кількість міграційних процесів до країни стала поступово зменшуватися за рахунок регулювання німецьким урядом правил в'їзду до Німеччини особам, які подавали заявки на отримання притулку.

Окрім цього, у 2019-2020 роках почала стрімко розповсюджуватися невідома до цього коронавірусна хвороба, яка є важко виліковною і може призвести до летального наслідку, у результаті чого було оголошено про початок пандемії цієї хвороби і більшість країн світу вимушено закрили свої кордони для усіх іноземних відвідувачів. Це, у свою чергу, призвело до стрімкого зменшення міграційного потоку до Німеччини та інших країн світу.

1.2. Умови перебігу європейської міграційної кризи у Німеччині у 2015 р.

Особливу увагу, на думку автора, необхідно приділити умовам перебігу другої міграційної хвилі 2015-го року, під час якої до Німеччини прибула

рекордна кількість мігрантів та біженців за увесь час існування держави, оскільки ця подія спровокувала зміни соціального, політичного та економічного характеру у німецькому середовищі. Однак, завдяки ефективній та злагодженій роботі німецького уряду з моменту появи міграційної кризи до моменту її абсолютного врегулювання, Німеччина стала однією з десяти країн світу, які створили безпечні та комфортні умови проживання мігрантів та біженців у країні.

Після стрімкого збільшення кількості приїжджих мігрантів у 2014-2015 роках до країн Європи, німецький уряд один із перших зіткнувся із новим, на той час, проявом міграційної кризи. Проблемні моменти у цій сфері почали з'являтися ще на етапі прибуття біженців до Німеччини. По-перше, у зв'язку з тим, що Німеччина почала отримувати рекордно велику кількість клопотань на отримання статусу біженця та заяв на отримання політичного притулку відповідно, Відомство у справах мігрантів та біженців не встигало навіть реєструвати ці запити. Цій структурі не вистачало часу, оскільки сама процедура оформлення запитів є досить складною: спочатку відбувається обробка запиту, потім реєструються та вносяться до бази спільного реєстру особисті дані людини, яка подає заявку на отримання статусу біженця, наступним кроком є отримання інформації з Відомства у справах міграції інших європейських країн щодо того, чи подавав мігрант запит на отримання статусу біженця на території іншої європейської країни (якщо біженець дійсно подав декілька заявок на отримання політичного притулку у різних європейських країнах, тоді уряд Німеччини подавав повторний запит щодо надання притулку у попередній країні), надалі проводиться співбесіда із мігрантом, на якій перш за все з'ясовуються причини, за якими людина потребує притулок та отримання статусу біженця саме у Німеччині і кінцевим етапом є отримання відповіді від BAMF (німецьке Відомство у справах мігрантів та біженців), приклади яких було надано у частині 1.1. цієї кваліфікаційної роботи [13]. Таким чином, процедура реєстрації біженців містить в собі велику кількість деталей, які необхідно ретельно проаналізувати, перш ніж

надати особі право на перебування на території Німеччині в якості біженця, і, відповідно, потребує велику кількість часу. Окрім цього, за весь 2015-й рік німецьке Відомство у справах мігрантів та біженців повинно було розглянути більше півтора мільйони заяв на отримання притулку з боку іноземців, і як вже відзначив автор, ця цифра була рекордним показником поданих клопотань на отримання притулку, за увесь час існування об'єднаної німецької держави. Саме тому факт нестачі часу та людських ресурсів у процесі реєстрації мігрантів є цілком зрозумілим.

Шляхи вирішення даної проблеми було викладено у Законі «Про запровадження прискореної процедури надання притулку». Відповідно до інформації, зазначеної у пункті 1 цього Закону, прискорена процедура надання притулку проводиться лише для певних груп біженців, які подали заяву на отримання політичного притулку. Терміни розраховані таким чином, щоб адміністративна процедура могла бути проведена протягом одного тижня, а процедура оскарження - протягом двох тижнів. Було відзначено, що адміністративний суд має прийняти рішення щодо статусу заяви на отримання притулку протягом одного тижня, щоб процедура, включаючи рішення адміністративного суду у разі подання позовної заяви проти відмовленого рішення, не зайняла більше трьох тижнів. Окрім цього було подано інформацію, що возз'єднання сімей з особами, які користуються додатковим захистом, зупинялося на строк до двох років [18]. Наступна можливість вирішення вищезазначеної проблеми була викладена у Законі «Про вдосконалення обміну даними». У відповідному законі, який набрав чинності 5 лютого 2016 р., існують передумови для якнайшвидшої ідентифікації осіб, які в'їхали до Німеччини та було створено покращений обмін даними між усіма органами, які беруть участь у процедурі. Усі дані, зібрані під час реєстрації, зараз реєструються в основній системі даних центрального реєстру іноземців при першому офіційному контакті [3].

Наступною проблемою, з якою зіткнувся німецький уряд, стала нестача житла для усіх зареєстрованих біженців та осіб, які тимчасово перебували на території Німеччини. Відповідно до розділу 53 у Законі «Про надання притулку для біженців», шукачі притулку отримують дозвіл на перебування у колективних приміщеннях відповідно до наказу місцевої влади кожної територіальної землі. Тобто, відповідно до вищезазначеного закону, ряд федеральних штатів Німеччини зобов'язані розмістити біженців саме у комунальних приміщеннях, а не в квартирах, або, принаймні, зобов'язані забезпечити доступність комунального житла для цієї категорії населення. Відповідно до розділу 60, пункту 2, AsylVfG, відповідальний імміграційний орган може зобов'язати постраждалих «жити в певній громаді або в конкретному приміщенні». Однак із тексту закону випливає, що після того, як зобов'язання проживання в початковому приймальному центрі тривалістю до трьох місяців закінчилося, біженець отримує право на вибір розміщення в орендованих квартирах [4]. З цього моменту перед німецьким урядом постало декілька проблемних ситуацій при розміщенні шукачів притулку. По-перше, усі комунальні приміщення, які зазначалися біженцям для перебування перших трьох місяців відповідно до закону, виявилися повністю заповненими протягом короткого періоду. По-друге, ті мігранти, які самостійно або вимушено вирішили окремо орендувати квартиру, почали скаржитися на високі ціни за житло [56, 97]. Як приклад, в Баварії, у 2015 році в середньому біженці повинні були заплатити приблизно 500 євро за місяць без урахування комунальних послуг, інтернету та телебачення. З урахуванням того, що біженці на перший час отримували мінімальну заробітну платню (в залежності від виду роботи, заробітна платня могла становити від 1000 до 1500 євро на місяць), можна відзначити, що відкласти гроші на житло та утримувати родину було досить важко [56, 101].

Безумовно, вирішенням такої проблеми може бути дозвіл на будівництво нової споруди комунального житла для приїжджих мігрантів. Питання постає в тому, що німецький уряд навпаки зменшує кількість доступного соціального

житла для усіх прошарків населення з 2002 року. Однак, на момент кризової ситуації у 2015 році Відомство федеральних земель Німеччини, які займалися питанням розміщення біженців, заключали договір із будівельними компаніями щодо надання інвестицій у будівництво соціального/комунального житла для біженців. Таким чином, будівництвом соціального житла для біженців займалася асоціація орендаторів та будівничі або житлові компанії, які щорічно займаються побудовою 80 000 соціальних квартир із низькою орендною платою [59].

Відповідно до вищезазначеної інформації, через отримання рекордної кількості заяв на отримання притулку, існуючі притулки для біженців та мігрантів виявилися швидко заповненими, що призвело до поширення негативних настроїв серед самих біженців і конфронтації з німецьким суспільством у вигляді проведення бунтів та страйків. Кількість зареєстрованих випадків насильницьких дій як з боку біженців, так і з боку німецького населення почала невловимо зростати, що призвело до появи нового виклику для німецького уряду у проведенні якісної інтеграції мігрантів у німецьке суспільство.

На основі статистики, яка була представлена органом PKS (Поліція зі справ злочинності), можна виділити головні напрямки злочинів, у яких діють біженці та підрахувати загальну кількість осіб, яка бере участь у здійсненні цих злочинів. Відповідно до поданого щорічного звіту PKS щодо рівня злочинності у Німеччині, необхідно відзначити, що в період з 2007 по 2015 роки показники загальної кількості насилля залишалися на низькому рівні [52, 17]. Однак з 2015-го року цифра злочинів починає зростати в більшості федеральних земель. Лише за 2015 рік було зареєстровано 389 тисяч випадків злочинів, що були скоєні новоприбулими мігрантами. За віковою структурою, 290 тисяч осіб, які скоювали злочини на території Німеччини, були старше 21-го року. Найбільшу кількість злочинів серед біженців у 2015 році скоювали чоловіки – їхня кількість сягала 306 тисяч осіб [52, 23]. У 2016 році загальна кількість мігрантів, які скоювали злочинні дії, збільшилася до 488 тисяч осіб по всій Німеччині [52, 30]. На першому місці

серед видів злочинів, які найчастіше скоювали біженці, знаходилися насильницькі дії по відношенню до німців. У 2015 році кількість біженців, які прибігли до насильницьких дій, становило 89% осіб [52, 25]. У 2015 році було зареєстровано 181 000 випадків насильницьких злочинів, у 127 000 випадках жертвам було нанесено небезпечні та серйозні травми. Під насильницькими діями виділяли частіше за все бійки чоловіків та насилля над жінками. За даними німецьких дослідників даного питання, третина всіх потерпілих від кулаків мігрантів – це або німці, або представники будь-якої іншої, ніж у злочинця, національності [52, 29].

У свою чергу, через негативно налаштованих мігрантів, німецьке суспільство почало вбачати в них небезпеку, що призвело до посилення соціального напруження та ксенофобських настроїв серед населення Німеччини. Це призвело до гальмування процесу інтеграції біженців у німецьке суспільство відповідно до розробленого німецьким Відомством у справах біженців та міграції національного плану дій у процесі інтеграції. Лише у 2015-му році було офіційно зареєстровано 528 нападів на місця перебування біженців, у 126-ти випадках було зареєстровано підпал місця проживання значної кількості біженців. Згідно із даними, поданими у Хроніці біженців Фонду Амадеу Антоніо, в середньому, кожні три дня протягом 2015-го року відбувалися підпали у житлах біженців [46]. Федеральне управління кримінальної поліції навіть нарахувало в цілому 924 випадки злочинів серед німецького населення проти розміщення біженців, кількість яких збільшилася більш ніж в чотири рази у порівнянні з 2014 роком [52, 48].

Одним із кроків у шляху зменшення соціальної напруженості у німецькому суспільстві стало впровадження «Закону, що сприяє виселенню іноземців, які вчинили кримінальні правопорушення, та розширене виключення визнання біженців у справах осіб, які шукають притулку». Відповідно до пункту 1а, у разі і серйозного здійснення кримінальних злочинів з боку біженців, можливий рівень депортації такої особи значно підвищується, навіть якщо злочинець не вдавався

до насильства, погроз або хитрощів [6].

Однією з головних тем інтеграції біженців у Німеччині стала тема їхнього працевлаштування. Важлива передумова для інтеграції мігрантів на ринку праці вже була встановлена бундестагом у жовтні 2016-го року: на четвертий місяць перебування в країні, їм було дозволено влаштуватися на роботу [67]. Але багато іноземців відзначали, що отримати роботу у Німеччині з високою заробітною платою, яку буде вистачати на утримання сім'ї, є досить складним завданням для мігрантів у зв'язку з низьким рівнем німецької мови та недостатнім рівнем кваліфікації [46]. Однак, згідно із дослідженням, проведеним німецьким центром компетенцій із залучення кваліфікованих працівників (KOFA), яке стосувалося статусу інтеграції біженців у німецький ринок праці, близько половини біженців, які прибули до Німеччини з 2013 року, змогли працевлаштуватися протягом п'яти років після імміграції. Кількість компаній, які наймають біженців на роботу, продовжує зростати з 2016-го року. Майже кожна четверта компанія (24% від загальної кількості) в даний час наймає біженців або робила це протягом останніх трьох років. Частка біженців, що влаштувалися на постійне місце роботи, збільшилася більш ніж на п'ять процентних пунктів, або на 50 відсотків (з 10,2 відсотка до 15,8 відсотка) за останні три роки. Відповідно до вищезазначеної інформації, працевлаштування біженців на німецькому ринку праці має позитивне зрушення. Зокрема, у 2015 році німецьким урядом була затверджена програма «Інтеграція через кваліфікацію», яка охоплює інтеграцію біженців в основних професійних напрямках діяльності і міжкультурну кваліфікацію учасників та інститутів ринку праці [53].

Окрім цього, одним із шляхів вирішення проблеми нестачі робочих місць для мігрантів стало створення німецьким урядом законопроекту «Заходи щодо інтеграції біженців». Заходи щодо інтеграції біженців (FIM) – це федеральна програма, в рамках якої Державне управління у справах біженців, агентство і Федеральне агентство зайнятості працюють разом над створенням робочих місць

для біженців. Таким чином, у рамках цієї програми, спільними зусиллями німецький уряд надав біженцям додатково 100 000 робочих місць [56].

Однією з головних проблем, що спіткала біженців при працевлаштуванні у німецькі компанії, є недостатній рівень знань німецької мови. Одним із шляхів вирішення можливої проблеми стало організація німецьким урядом у кожному штаті безкоштовних обов'язкових розмовних курсів. Кожен інтеграційний курс для біженців, який було розроблено німецьким урядом, складається з розмовного курсу і орієнтаційного курсу. Загальний інтеграційний курс триває 700 навчальних годин, в залежності від спрямованості курсу, який підходить тому чи іншому іноземцю, загальна тривалість може становити до 1000 навчальних годин. Люди з середнім або високим рівнем знань німецької мови можуть також пройти інтеграційний курс як інтенсивний курс, що складається з 430 навчальних годин. Теми навчання розрізняються залежно від типу курсу, який особа відвідує. Наприклад, якщо мігрант проходить курс по інтеграції молоді, тоді на ньому будуть розглянуті теми, що представляють особливий інтерес для молодих людей, наприклад подача документів до шкільного закладу. Після закінчення розмовних курсів мігранти повинні були складати тест на знання німецької мови на рівень B1-B2. Тільки іспит B1 на основі GER, проведений відповідно до стандартів ALTE (telc GmbH, Goethe-Institut, TestDaF-Institut), може бути признаний кінцевим етапом інтеграційного курсу для біженців та мігрантів [61]. На цьому рівні людина може читати та розуміти зміст великих текстів, може навести аргументи та надати інформацію з різноманітних джерел, мати широкий спектр тем для розмов, правильно конструювати речення за граматиною тощо.

Після успішного завершення розмовного курсу, іноземці обов'язково повинні пройти наступний етап інтеграційної програми – ознайомчі курси. Такі курси тривають 100 навчальних годин і дають можливість отримати знання за такими темами: німецька історія та культура, правова система, зміст прав та обов'язків біженців у Німеччині, форми співіснування в суспільстві, цінності, які

важливі в Німеччині, наприклад, свобода релігії, терпимість і рівні права для жінок і чоловіків тощо. Ознайомчі курси також завершуються іспитом у вигляді тесту. Після його успішного складання, мігрантам та біженцям видають сертифікати, які підтверджують рівень знань німецької мови на відповідному рівні, а також наявність базових знань про життя у німецькому суспільстві [61].

Іншим шляхом вирішення проблеми недостатнього рівня знань німецької мови стало розширення пропозиції з боку німецького уряду щодо підтримки вивчення професійного рівня німецької мови для мігрантів і членів їх сімей: підтримка вивчення німецької мови для професії згідно §45a Закону про перебування (так звані «Курси німецької мови для професії») стала регулярним інструментом вивчення мови на федеральному рівні [3]. Дана програма здійснюється Федеральним відомством з питань міграції та біженців і є безпосереднім продовженням інтеграційних курсів: на інтеграційних курсах приїжджі вивчають німецьку мову для повсякденного життя. На наступних за ними курсах німецької мови для професії іммігранти і біженці, шукачі роботи, систематично готуються до вимог німецького ринку праці.

На наступному етапі інтеграційної політики біженців у німецьке суспільство, уряд акцентував увагу на необхідності отримання освіти та професійної підготовки. Зокрема, у програмі інтеграції біженців була відзначена необхідність відвідування дитячих садків дітям біженців з метою розвитку мовленнєвих навиків дитини [58]. Всю необхідну інформацію щодо вибору дитячого садка або школи для дитини, батьки можуть отримувати у наступних організаціях: благодійні союзи, консультаційні служби для молоді та дорослих мігрантів тощо. Окрім цього, влада створила комфортні умови для швидкої реєстрації дітей біженців у дитячих садках або школах, пішла на поступку мігрантам з арабських країн, які просили додати до шкільної програми релігійний урок і розділити класи для дівчат та хлопчиків окремо відповідно до їхніх релігійних вподобань [47].

На додаток до національних інтеграційних заходів інтеграційна політика в багаторівневій системі також здійснюється на державному та муніципальному рівні. Всі федеральні землі розробили концепції інтеграції і відповідні керівних принципи [12].

Отже, після стрімкого збільшення міграційного потоку до країн Європи у 2015 році, німецький уряд один із перших зіткнувся з масою проблем, які спостерігалися як під час процедури реєстрації, так і під час самої інтеграції мігрантів у німецьке суспільство. Так само один із перших, німецький уряд зміг продемонструвати вдалу політику покрокової інтеграції біженців у німецьке середовище. Варто відзначити, що проблемні питання, які досить швидко переросли у стан кризової ситуації по всій території Європи, почали з'являтися ще на етапі прибуття біженців до країни. У зв'язку з тим, що німецький уряд почав отримувати рекордно велику кількість заявок на отримання статусу біженця (і притулку відповідно), німецьке Відомство у справах мігрантів та біженців не встигало оформлювати ці запити, оскільки сама процедура оформлення заявок та реєстрації потребували значної кількості часу. Одним із шляхів вирішення першої проблемної ситуації стало впровадження та дотримання Законів «Про запровадження прискореної процедури надання притулку» та «Про вдосконалення обміну даними». Наступною проблемою, з якою зіткнулися уряди усіх федеральних земель країни стала нестача житла для усіх зареєстрованих біженців. Можливим вирішенням другої проблеми було заключення договору між урядом та будівельними компаніями щодо початку будівництва соціального житла для цієї категорії населення із низькою орендною платою. Однак, політика вдалої та безперешкодної інтеграція мігрантів у німецьке суспільство потребували вирішення однієї з головних тем, яка турбували мігрантів під час їхньої інтеграції, - проблема працевлаштування біженців, які не знали німецької мови або не мали відповідної кваліфікації. На цьому етапі, німецьким урядом було запропоновано декілька шляхів вирішення проблемної ситуації, серед яких необхідно виділити

наступні: створення 100 000 робочих місць для мігрантів; затвердження програми «інтеграція через кваліфікацію»; обов'язкове проходження інтеграційних курсів із вивчення німецької мови тощо. Таким чином, за рахунок проведення вдалих інтеграційних заходів, Німеччина стала однією з десяти країн світу, які створили безпечні та комфортні умови проживання мігрантів та біженців у країні.

РОЗДІЛ 2

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З МІГРАНТАМИ ТА ЇХ СІМ'ЯМИ

2.1. Правове регулювання соціальної допомоги для біженців та мігрантів

Правове регулювання соціальної допомоги для біженців та мігрантів у Німеччині, зокрема умови успішної інтеграції та адаптації осіб, які отримали статус політичного біженця, сформовано у Законі ФРН «Про притулок» (AsylG) [2]. У Законі містяться 11 розділів, які мають інформацію щодо процедури отримання притулку, умов припинення перебування на території Німеччини, право на отримання проживання під час процедури надання статусу біженця, умови проживання та штрафні санкції у разі кримінального поведження або зловживанням клопотаннями щодо надання притулку. Закон поширюється лише на іноземців, які подали заяву на отримання політичного притулку у країні. У Законі відзначено, що іноземець не може стати біженцем, у разі, якщо у регіоні країни походження не має обґрунтованих побоювань переслідувань чи доступу до захисту від переслідувань відповідно або може безпечно та законно подорожувати до одного з регіонів своєї країни. Рішення щодо статусу клопотань на отримання притулку приймає Федеральне відомство Німеччини з питань міграції та біженців. Клопотання про надання притулку має бути подано до філії Федерального відомства, що закріплена за приймальною установою, відповідальною за прийом іноземця. Федеральне відомство може зобов'язати іноземця за погодженням з органом, призначеним вищим державним органом, подати заяву про надання притулку до іншої філії [2]. Перед поданням заяви іноземець повинен бути поінформований у письмовій формі, що після відкликання або незаперечного відхилення його клопотання про надання притулку видача посвідки на

проживання підлягає обмеженням відповідно до розділу 10 (3) Закону про проживання [4]. Іноземець повинен сам надати факти, які виправдовують його побоювання переслідування чи небезпеки серйозної шкоди, що загрожує йому, та надати необхідну інформацію. Необхідна інформація також включає інформацію про місця проживання, маршрути подорожей, перебування в інших країнах. Іноземець повинен вказати на всі інші факти та обставини, які перешкоджають депортації або депортації в конкретну країну [7].

Зокрема, клопотання про надання притулку є явно необґрунтованим, якщо відповідно до обставин конкретної справи очевидно, що іноземець перебуває на федеральній території лише з економічних причин або щоб уникнути загальної надзвичайної ситуації.

Необґрунтоване клопотання про надання притулку має бути відхилено як свідомо необґрунтоване, якщо:

1. докази іноземця не є обґрунтованими або суперечливими по суті, явно не відповідають фактам або ґрунтуються на фальсифікованих чи фальсифікованих доказах,

2. іноземець, який бере участь у процедурі надання притулку, вводить в оману щодо своєї особи чи громадянства або відмовляється надати цю інформацію,

3. він подав нове прохання про надання притулку вказавши інші особисті дані,

4. він подав прохання про надання притулку, щоб уникнути загрози припинення його перебування, хоча він мав достатньо можливості заздалегідь подати прохання про надання притулку [7].

Рішення Федерального відомства про статус іноземця приймається у письмовій формі. У тому разі, якщо іноземця не було визнано особою, яка має право на притулок або йому не надається додатковий захист з боку німецького уряду, така особа отримує письмову загрозу депортації від Федерального

відомства Німеччини з питань міграції та біженців [2].

Після отримання письмової згоди про надання притулку на території Німеччини, розпочинається сама процедура надання житла, інформація щодо якої міститься у розділі 5 Закону Німеччини «Про притулок». Відповідно до цього розділу, Федеральні землі зобов'язані створювати та утримувати необхідні приймальні споруди для розміщення осіб, які шукають притулку, та надавати кількість місць, необхідну для щомісячного доступу шукачів притулку до приймальних пунктів відповідно до їх квоти прийому. Іноземці, які повинні подати прохання про надання притулку у філію Федерального відомства (пункт 1 статті 14), зобов'язані доти, доки Федеральне відомство не прийме рішення за клопотанням про надання притулку, проживати у приймальному центрі, відповідальному за їх прийом. У разі, якщо іноземцю було надано статус захисту у німецькій державі, він більше не може проживати у приймальному центрі, зокрема, він повинен бути переселений до спільного комунального закладу разом з іншими іноземцями, яким було надано статус біженця [2].

Відповідно до розділу 6 діючого Закону, на час перебування в приймальному центрі, іноземець не може займатися оплачуваною роботою. Однак, існує декілька умов, за яких іноземцю може бути дозволено працювати під час отримання статусу біженця:

- процедура надання притулку не була остаточно завершена протягом дев'яти місяців з моменту подання клопотання про надання притулку;
- Федеральне агентство зайнятості дало свою згоду на працевлаштування цієї конкретної особи;
- іноземець не є громадянином безпечної країни походження [2].

Окрім цього, іноземці, які повинні проживати у центрі прийому або у комунальних закладах спільного проживання, зобов'язані пройти медичне обстеження на інфекційні захворювання, включаючи рентген органів дихання. Вищий державний орган охорони здоров'я або призначений ним орган визначає

обсяг обстеження та лікаря, який проводить обстеження [47].

Результат розслідування повинен бути повідомлений компетентному органу з розміщення. Якщо розслідування виявляє підозру або наявність захворювання, про яке необхідно повідомити, відповідно до розділу 6 Закону про захист від інфекцій або інфекції, викликані збудником, відповідно до розділу 7 Закону про захист від інфекцій, результати розслідування також мають бути повідомлені Федеральним відомством [12].

Однією з умов успішної інтеграції іноземців у німецьке суспільство є надання матеріальної та соціальної допомоги тим особам, які мають в цьому потребу. Перш за все, фінансову та соціальну підтримку з боку німецького уряду потребують особи, які вимушено повинні були покинути своє місце проживання та мігрувати до іншої країни у зв'язку з початком воєнного стану у країні проживання, переслідуваннями через свою расу, релігію, національність, належність до певної соціальної групи або через свої політичні переконання тощо.

Інформацію щодо фінансової допомоги для біженців було викладено у Законі «Про допомогу особам, які шукають притулок» (AsylbLG) [3]. Відповідний закон регулює отримання державних пільг для осіб, які мають дозвіл на проживання відповідно до Закону «Про притулок»; які подали клопотання на отримання політичного притулку шукачів притулку, а також інших груп людей, якщо вони потребують допомоги (див. розділ 1 AsylbLG). Він містить положення про розмір і форму соціальної допомоги, інформацію про випадки, у яких можливі скорочення грошових виплат та інформацію щодо медичного обслуговування [18].

Відповідно до розділу 3 Закону «Про допомогу особам, які шукають притулок», біженці згідно з § 1 отримують допомогу для покриття потреб у їжі, житлі, опаленні, одязі, медичному обслуговуванні та предметах домашнього вжитку (необхідних потреб). Крім того, їм надаються пільги для задоволення особистих потреб у повсякденному житті (необхідних особистих потреб). У тому разі, якщо одяг не може бути наданий особі, яка потребує притулок, видаютьсяся

купони або ваучери на його придбання. Предмети домашнього вжитку можуть бути надані у кредит. Необхідні особисті потреби повинні покриватися за рахунок натуральної допомоги, наскільки це можливо з виправданими адміністративними зусиллями. Якщо отримання допомоги в натуральній формі для необхідних особистих потреб неможливе за розумних адміністративних зусиль, також можуть бути надані пільги у вигляді ваучерів, інших сумісних безготівкових рахунків або грошової допомоги [16].

У разі розміщення за межами приймальних пунктів, грошова допомога повинна мати пріоритет для задоволення необхідних потреб. Замість грошової допомоги, якщо цього вимагають обставини, може бути надана допомога у формі безготівкових розрахунків, ваучерів або натуральних посібників для покриття необхідних потреб. Потреба у житлі, опаленні та предметах домашнього вжитку, а також в обслуговуванні будинку та енергії для будинку забезпечується, якщо це необхідно та доцільно, окремо у грошовій чи натуральній формі [16].

Потреби в освіті та участі у соціальному та культурному житті суспільства враховуються окремо для дітей, підлітків та молодих людей на додаток до пільг згідно з параграфами 1-3 відповідно до статей 34, 34a та 34b Книги Дванадцятої Соціального Закону Німеччини [15].

Сума, яка видається дорослим особам на покриття особистих потреб, які проживають у квартирі або спільних комунальних закладах визначається у розмірі 162 євро, або 146 євро для осіб, які проживають із партнером. Дорослі особи, які не досягли 25-річного віку, мають отримувати 130 євро щомісячно, підлітки з 15 до 18 років можуть отримувати 110 євро, а діти до 14-ти років – 108 євро [15].

Для лікування гострих захворювань та хворобливих станів має бути надано необхідне медичне та стоматологічне лікування, включаючи постачання ліків та перев'язок, а також інші послуги, необхідні для одужання, покращення чи полегшення хвороб чи наслідків хвороби. Для профілактики та раннього виявлення захворювань вакцинація проводиться відповідно до розділів 47, 52,

абзацу 1 пункту 1 книги дванадцятого Соціального кодексу, а також необхідними з медичної точки зору профілактичними оглядами. Зубний протез надається лише в тому випадку, якщо в окремих випадках його не можна відкласти за медичними показаннями. Майбутні матері та нещодавні жінки повинні отримувати медичну та медсестринську допомогу та догляд, акушерську допомогу, ліки, перев'язки та лікувальні засоби. Інші пільги можуть бути надані, зокрема, якщо вони необхідні в окремих випадках для забезпечення засобів для існування або здоров'я, необхідні для задоволення особливих потреб дітей або необхідні для виконання адміністративного зобов'язання щодо співробітництва. Допомога надається в натуральній формі або, за особливих обставин, у вигляді грошової допомоги [15].

Бенефіціари, які влаштовуються на роботу або займаються індивідуальною трудовою діяльністю, повинні повідомити про це компетентний орган не пізніше, ніж на третій день після прийому на роботу [3].

Надання соціальної допомоги у Німеччині іноземцям, які шукають роботу, по суті, впливають із дванадцяти частин Кодексу соціального забезпечення. Це включає базові гарантії для здобувачів роботи згідно SGB II, а також соціальну допомогу відповідно до SGB XII як прожитковий мінімум. Але також переваги навчання чи просування по службі, обов'язкового страхування, захисту дітей та молоді, а також для людей з обмеженими можливостями підпадають під поняття соціальної допомоги [15].

Право на отримання соціальної допомоги зазвичай пов'язане з певними вимогами у різних галузях соціальних пільг, такими як вік, можливість працевлаштування, потреба у допомозі та, у деяких випадках, виплати внесків.

Отже, правове регулювання соціальної допомоги біженцям та мігрантам у Німеччині міститься у наступних Законах: «Про притулок», «Про допомогу особам, які шукають притулок», Книга соціальних кодексів. Ці нормативно-правові документи містять інформацію щодо процедури отримання притулку, умов припинення перебування на території Німеччини, право на отримання

проживання під час процедури надання статусу біженця, умови проживання та штрафні санкції у разі кримінального поведіння або зловживання клопотаннями щодо надання притулку. Закон поширюється лише на іноземців, які подали заяву на отримання політичного притулку у країні, положення про розмір і форму соціальної допомоги, інформацію про випадки, у яких можливі скорочення грошових виплат та інформацію щодо медичного обслуговування.

2.2. Робота некомерційних соціальних організацій із мігрантами та біженцями

З розвитком глобалізаційних процесів у світі дедалі популярною та актуальною стає робота недержавних громадських організацій у сфері надання соціальної допомоги та захисту вразливим категоріям населення. Варто відзначити, що у сфері соціальної допомоги населенню громадські і благодійні організації надають величезну допомогу державі, а тому є її партнерами. Неурядовим організаціям може по праву належати провідна функція у наданні соціальних послуг на рівні громади.

На сьогоднішній день, дедалі більше у фокусі уваги стають нові суб'єкти та форми виробництва добробуту, а соціальні підприємства, зокрема, все більше сприймаються громадськістю. Вони працюють над вирішенням соціальних проблем за допомогою інноваційних ідей, продуктів та послуг, а також шляхом підприємницької діяльності. Соціальним підприємцям надається потенціал для соціально-інноваційних досягнень, вирішення соціальних проблем та ініціювання стійких рішень

Згідно із даними, поданими на офіційному сайті ООН, неурядові організації – це будь-яка некомерційна, добровільна громадянська група, яка організована на місцевому, національному чи міжнародному рівні, Орієнтуючись

на завдання та керуючись спільними інтересами, виконує безліч сервісних і гуманітарних функцій, доводить проблеми громадян до урядів країн, відстоюють та контролюють політику захисту населення, а також заохочують участь у політичному житті за допомогою надання інформації [63].

До недержавного сектору роботи належать наступні категорії: громадські, благодійні, релігійні організації чи фонди та фізичні особи, діяльність яких пов'язана з наданням соціальних послуг. Управління цим сектором здійснюється в порядку, визначеному законодавством та відповідними статутами.

У Німеччині, як в одній із провідних країн Європи, діє велика кількість неурядових організацій, які займаються аналізом та вирішенням проблем соціального характеру з вразливими категоріями населення, оскільки соціальне забезпечення має давні традиції в Німеччині. Перше страхування здоров'я, нещасних випадків, старості та непрацездатності було введено за часів правління Бісмарка в кінці 19 століття. Згідно з типологією данського соціолога Гості Еспінг Андерсена, Німеччина входить до числа «консервативних держав добробуту» зі своєю моделлю соціального забезпечення, орієнтованою на зайнятість, принципом субсидіарності та корпоративними структурами обслуговування. Надання соціальних послуг у Німеччині переважно гарантується неприбутковими організаціями, причому значну частину послуг надають шість центральних асоціацій добровільної допомоги, до яких належать [71]:

1. Асоціація соціального забезпечення робітників (Arbeiterwohlfahrt). Це одна з шести провідних асоціацій добровільного соціального забезпечення, що налічує близько 230 000 співробітників, які працюють повний робочий день. Їхнє основне завдання - підтримувати соціально незахищених людей. В даний час вона в основному займається доглядом за людьми з обмеженими можливостями та літніми людьми, але також, наприклад, до функцій цієї асоціації можна віднести контроль за роботою дитячих садків та відкритих шкіл, що працюють протягом усього дня, психіатричних та судово-медичної клініки, приміщень для відпочинку

під час відпустки та консультаційних центри для мігрантів, допомога особам, які шукають притулку тощо. Асоціація віддана цінностям вільного та демократичного соціалізму [33].

2. Німецька асоціація Карітас (Deutscher Caritasverband). Німецька асоціація Caritas - католицька асоціація добровільного соціального забезпечення та найбільша благодійна асоціація Німеччини. Маючи близько 25 000 об'єктів та послуг, Карітас пропонує ефективну допомогу людям, які опинилися у важкій життєвій ситуації, що також допомагає формувати соціальний та соціально-політичний розвиток [35].

3. Der Deutsche Paritätische Wohlfahrtsverband. Крім лобювання інтересів вразливих категорій населення у суспільстві, асоціація розглядає себе як сервісну асоціацію. Членські організації отримують консультації з технічних, правових та організаційних питань та допомогу у фінансуванні проектів. Додатково, вона займається організацією навчальних курсів та семінарів для штатних та добровільних співробітників у галузі освіти та навчання [39].

4. Червоний Хрест у Німеччині. Асоціація бере участь у цивільному захисті та захисті від стихійних лих у Німеччині, надаючи персонал з місцевих груп готовності, а також транспортні засоби та матеріали. У разі лиха DRK зобов'язується використовувати всіх доступних помічників та всі матеріали, а не тільки транспортні засоби/матеріали, виділені федеральним урядом та урядом штату. Варто зазначити, що німецький Червоний Хрест - це визнана парасолькова організація добровільного соціального забезпечення, що має в своєму розпорядженні свої можливості, пропозиції та послуги, що діє по всій країні у всіх сферах соціального забезпечення та соціальної роботи, як з добровільними, так і з постійними працівниками [35].

– Die Diakonie Deutschland – Evangelisches Werk für Diakonie und Entwicklung e.V. – є добровільною організацією протестантських церков всередині Євангелічної Церкви в Німеччині (ЕКД), і численних вільних церков. Diakonie

Deutschland діє відповідно до статуту Diakonie в якості організації соціальної роботи протестантських церков над людьми всіх вікових груп, незалежно від статі та релігійної приналежності [39].

– Центральне управління по справах із євреями у Німеччині. В галузі соціального забезпечення ZWST представляє регіональні єврейські асоціації, єврейські громади та асоціацію єврейських жінок. Він формує об'єднання єврейського суспільства добробуту в Німеччині та є їхньою вищою організацією [39].

Для кращого розуміння, як працюють ці об'єднання, було обрано федерацію Паритет (Der Paritätische). Це єдина з федерацій національного рівня, яка не має політичного чи релігійного забарвлення і об'єднує організації, які працюють у сфері соціальної роботи. Також спільнота декларує підхід рівності для всіх організацій-членів (що вважається досить суттєвим, бо не всі федерації мають рівні можливості для організацій: інколи великі об'єднання мають 3 чи більше голосів, в той час як менші – тільки один) [66].

Паритет – це федерація організацій, у яку входять більш, як 9 тисяч організацій з усієї Німеччини. В рамках федерації об'єднані організації, які працюють у соціальній сфері, виконуючи на замовлення місцевого самоврядування роботу в цьому напрямку [66].

Окрім діючих паритетів у вигляді шести вищезазначених асоціацій, у кожному місті Німеччини діють окремі неурядові організації з надання соціальної допомоги вразливим категоріям населення, зокрема мігрантам та їх сім'ям. У ході проведеного дослідження, в якості прикладу роботи діючих організацій, автором було визначено, що у місті Дюссельдорф робота неурядових організацій з соціальної допомоги мігрантам та біженцям розподілена відповідно до районів цього міста. Так, наприклад, лише у першому районі міста, який об'єднує в собі локації Altstadt, Carlstadt, Stadtmitte, Pempelfort, Derendorf, Golzheim, організують свою роботу дев'ять асоціацій. Одним із таких є німецько-

український культурний центр, який займається організацією культурного відпочинку для дітей або підлітків мігрантів українського, білоруського, руського або румунського походження. Іншим прикладом роботи недержавних соціальних організацій у м. Дюссельдорф є робота Peywand Düsseldorf Migration Aid eV. Основна увага приділяється підтримці людей, що говорять перською мовою і людей з імміграційним досвідом або без нього. Серед іншого, організація має такі функції [73]:

- Допомога у виконанні домашніх завдань для дітей та молодих людей, які мають мовні труднощі;
- Організація діяльності розмовних курсів, особливо для молодих мам;
- Проведення консультації соціальної роботи, консультації по телефону, сімейне консультування у разі виникнення проблем;
- Діалогова робота з іншими установами.

Маючи близько 99 000 установ по всій країні, асоціації соціального забезпечення є важливим гравцем у соціальній інфраструктурі Німеччини. Громадські об'єднання фінансуються переважно за рахунок державних коштів та внесків із соціального страхування. Однак із середини 1990-х років – також у відповідь на збільшення соціальних видатків – рамкові умови для добровільної соціальної роботи значно змінилися. Наприклад, впроваджено нові форми контролю, які спрямовані на сприяння конкуренції в раніше досить слабкій конкурентній сфері соціальних послуг. Відмова від принципу відшкодування витрат та скасування пільг для неприбуткових організацій призвели до того, що тенденції приватизації та економізації в соціальному секторі посилювалися та відступили від корпоративистської моделі надання послуг [54].

У відповідь на такий розвиток подій у Німеччині з'явилася низка нових ініціатив соціального підприємництва, які намагаються закрити нові та старі прогалини у попиті. Більшість із цих ініціатив, однак, дуже обмежені за своїм масштабом, переважно локально активні, з продажами в кілька сотень тисяч євро.

Спектр діяльності, з іншого боку, дуже неоднорідний і варіюється від дитячих закладів і охорони здоров'я до проблем навколишнього середовища та залучення громади. Більшість цих компаній зосереджуються на класичних сферах діяльності соціальної роботи, навіть якщо вони покривають лише частину послуг, які там надаються [57, 35].

З цим тісно пов'язаний вибір відповідної організаційно-правової форми соціального підприємства. У Німеччині в основному існують три різні форми - (некомерційне) акціонерне товариство, (некомерційне) GmbH та зареєстроване об'єднання або комбінації цих організаційно-правових форм. Некомерційні організації отримують податкові пільги, а пожертви, зроблені їм, не підлягають оподаткуванню [57, 37]. У своїй Національній стратегії залучення до 2010 року федеральний уряд оголосив, що хоче покращити рамкові умови для соціальних підприємств. У ньому вона визначає соціальних підприємців як людей, які «заснували соціальні організації за допомогою особистої громадської участі, які вирішують соціальні проблеми за допомогою інноваційних та підприємницьких підходів». Таким чином, організації, створені в цьому сенсі, визнаються соціальними підприємствами, незалежно від обраної правової форми. Аналогічно це формулює KfW Bankengruppe у своїй листівці «Програма фінансування соціальних підприємств». Серед них — «малі та середні компанії, які хочуть вирішувати соціальні проблеми в Німеччині за допомогою підприємницького підходу та інноваційної бізнес-моделі». Програма також розглядає себе як внесок у розвиток ринку фінансування соціальних підприємств у Німеччині і завжди виконується у співпраці з партнером-інвестором [57, 38].

Отже, Німеччина, як одна з провідних країн Європи має давні традиції з організації соціального доброту, які почали укорінюватися у 19-му столітті за часів правління Бісмарка. Наразі, Німеччина демонструє великі успіхи в організації соціальної допомоги вразливим категоріям населення, до яких також відносять мігрантів та/або біженців з їхніми сім'ями. Незважаючи на отриману

підтримку з боку держави та державних організацій в системі інтеграції мігрантів до німецького суспільства, окремо варто розглядати можливість соціальної допомоги з боку неурядових організацій. Надання соціальних послуг у Німеччині переважно гарантується неприбутковими організаціями, причому значну частину послуг надають шість центральних асоціацій добровільної допомоги, функції яких було розглянуто у даному пункті магістерської роботи. Окрім цього, було визначено, що у кожному регіоні Німеччині діють кілька десятків організацій з надання соціальної допомоги мігрантам, які регулюють свою роботу відповідно до районів міст. Так, зокрема, у м. Дюссельдорф у першому районі можна знайти інформацію щодо діяльності німецько-українського культурного центру.

2.3. Визначення та оцінка потреб мігрантів та біженців в умовах їхньої адаптації в іноземне середовище

Однією з головних характеристик успішної інтеграції людини в іноземне культурне середовище є правильна оцінка індивідуальних потреб користувачів соціальних послуг, якими є мігранти та/або біженці та їх сім'ї відповідно до обраної теми нашого наукового дослідження. При цьому важливо науково обґрунтувати підхід до оцінки потреб клієнта, єдині переконання щодо факторів, які створюють сприятливе середовище для його розвитку, єдині погляди щодо значення вивчення потреб людини як її «персональної концепції» [29, 43].

Поняття «потреба» в спеціальній літературі визначається як стан потреби людини в тому, що необхідно для підтримки і розвитку її життєдіяльності і життя суспільства в цілому [29, 44]. Відповідно до теорії потреб Американського вченого Абрахама Маслоу існують п'ять основних категорій потреб людини: фізіологічні, потреби безпеки, соціальні, потреби в оцінці та в самовираженні.

У публікації ЮНІСЕФ «Керівництво з проведення оцінки потреб дітей

групи ризику» було надано визначення відповідно до кожної потреби[44, 21] :

– Фізіологічні потреби – це ті потреби, які забезпечують виживання людини. Найбільш характерними фізіологічними потребами є: їжа, питво, одяг, житло, можливість жити зі своєю сім'єю, мати дітей тощо.

– Потреби безпеки характеризують потреби людини в забезпеченні стабільності існування самого себе і своєї сім'ї. Приклад таких потреб: безпека житла, медичне страхування, робота, фінансові резерви тощо.

– Соціальні потреби – це ті можливості, які забезпечують потребу в соціальному спілкуванні і зв'язку людини із суспільством, в якому вона живе. Прикладом такої потреби є дружба, любов, приналежність до якоїсь соціальної групи тощо.

– Потреби в оцінці характеризують потреби людини в повазі і визнанні її як особистості на рівні групи, спільноти або суспільства в цілому.

– Потреби в самовираженні полягають в необхідності саморозвитку і в реалізації свого потенціалу.

Абрахам Маслоу наголошує на необхідності зміцнення перш за все, психологічного здоров'я, оскільки, за його висновками, «ступінь задоволення основних потреб позитивно корелює зі ступенем психологічного здоров'я». Крім того, базове фізіологічне здоров'я також є передумовою для задоволення основних потреб, які зазвичай використовуються як вихідний пункт теорії мотивації. Окрім цього, у своєму дослідженні, Маслоу описує потреби в безпеці та соціальні потреби як важливий пункт, який формує благополуччя у людини [47].

Відповідно до поданої інформації, варто також відзначити, що потреба для людини є одним із інструментів, який регулює її поведінку. Тобто прагнення до задоволення потреби може стати стимулом як позитивного, так і негативного зрушення людини в тій чи іншій ситуації. Коли потреби усвідомлюються людиною, виникає так звана «ситуація потреби», яка призводить до бажання

заповнити прогалину або задовольнити потребу. Зазвичай, «ситуація потреби» відчувається людиною як відсутність безпеки, маргіналізація, нерівність, несправедливість. Однак після задоволення потреби виникає мінімальний рівень задоволення людини. Поступово ситуація для людини покращується і має тенденцію до стандартизації (виникнення нормальної ситуації, характерної для середніх груп). Людина відчуває себе в безпеці, благополучно, рівною по відношенню до інших людей.

Позитивні характеристики системи надання соціальних послуг клієнтам на основі оцінки їх потреб очевидні: підвищується самооцінка клієнта і його самоповага; клієнт усвідомлює і реалізує право вибору; якісно надані послуги, визначені на основі оцінки потреб клієнта, стають доброю рекламою, підвищують імідж організації, соціального працівника; поглиблюється взаємодія і партнерство соціальної служби та клієнта [43, 59].

Для того щоб відповісти на запитання про те, наскільки є задоволеними потреби клієнта/групи людей необхідно провести якісну оцінку потреб. Оцінка потреб використовується для вимірювання потреб і рівня задоволення потреб у соціальних послугах людей, що належать до груп ризику, в тому числі і дітей. Відповідно, основними завданнями, які предстать перед соціальним робітником при проведенні оцінки потреб є наступні [43, 61]:

- Отримання інформації про актуальну ситуацію певних груп населення (проблеми або потреби в послугах) і визначення ресурсів і підходів для їх вирішення;
- Визначення задоволених і незадоволених потреб у послугах на рівні цільової групи і спільноти в цілому. Під задоволеними потребами маються на увазі ті послуги, якими користуються цільові групи (існуючі, доступні, що відповідають потребам). Незадоволені потреби означають ті послуги які ще не надаються через існуючі установи (не існують, недоступні, не підходять цільовим групам);

– Розробка висновків і рекомендацій щодо поліпшення існуючих послуг і по розвитку нових послуг відповідно до виявлених потреб.

Досліджуючи потреби мігрантів та біженців, які доєдналися до німецького суспільства, варто чітко розділяти ці два поняття, оскільки потреби людей, які перебувають у бігах значно відрізняються від потреб осіб, які мігрували з власними цілями до країни. Саме тому подальше дослідження потреб іноземців при інтеграції до німецького суспільства буде розділено на дві категорії: визначення потреб мігрантів та їх сімей та визначення потреб біженців.

Погоджуючись із думкою магістрантів німецького університету соціальної роботи у Дрездені Клаудії Бергер та Пауля Бертрота, які провели масштабне дослідження щодо визначення та оцінки потреб біженців, які інтегрувалися у німецьке середовище, необхідно зазначити, що біженцям властива особлива життєва ситуація [52]. Стрімкий та неочікуваний переїзд до іншої країни містить в собі безліч нових проблем, серед яких виділяють адаптацію до нової культури, мови, релігії, способу життя тощо. Після цього, сам процес міграції та інтеграції призводить до стану індивідуальної дезорієнтації і соціальної дезорганізації біженців та їх сімей. Відповідно до цього, соціальним робітникам необхідно було розробити цільові пропозиції на підтримку «перебудови орієнтації» та зберегти або відновити автономію і людську гідність. Значне становище всіх біженців, таким чином, передбачає специфіку потреб і, в кінцевому підсумку, означає необхідність наявності відповідних конкретних пропозицій.

Відповідно до вищезазначеної інформації, потреби біженців у Німеччині будуть розглянуті відповідно до теорії потреб Абрахама Маслоу, а саме: фізіологічні потреби, потреби безпеки, соціальні потреби, потреби в оцінці та потреби в самовираженні.

Участь в експериментальному дослідженні для визначення та оцінки потреб біженців у Німеччині брали десять респондентів, з числа яких було п'ять чоловіків та п'ять жінок біженців у Німеччині, які є вихідцями з України (2 особи: жінки),

Сирії (4 особи: три чоловіка та одна жінка) та Афганістану (4 особи: 2 чоловіка та дві жінки) і прибули до Німеччини в якості політичних біженців у 2014-2015 роках. Вік опитуваних склав від 21 до 35 років. На даний момент усі опитувані респонденти перебувають у м. Дрездені та місті сільського типу Шмідберг, відповідно, питання пов'язані з визначенням потреб безпеки та умов житла будуть стосуватися лише м. Дрезден.

Завданнями експериментального дослідження було визначити фізіологічні та психологічні потреби біженців в умовах інтеграції в іншій країні та вивчити умови задоволення їх потреб відповідно до чинних стандартів життя у Німеччині.

Для реалізації мети та завдань дослідження було використано наступні методики:

- Метод спостереження;
- Метод інтерв'ю;
- Експрес-опитувальник для визначення фізіологічних та психологічних потреб.

Першим питанням в інтерв'ю було питання відкритого типу «Розкажіть, будь ласка, про себе». Відповідь на дане питання дозволила отримати найбільш повну інформацію про осіб, їх країну походження та їх вік. Таким чином, дві жінки є вихідцями з України, чотири особи (2 жінки та 2 чоловіка) з Афганістану та четверо (три чоловіка та одна жінка) із Сирії. Середній вік респондентів – 24 роки. Деякі виявили бажання відзначити свій сімейний стан. Так, двоє із десяти людей є незаміжніми (українки), четверо мають партнера із яким прибули до Німеччини (афганці) та четверо не зазначили дану інформацію у анкеті (сирійці). Більшість опитуваних також відзначили, що мають найближчих родичів у Німеччині (6 із 10). З цього можна зробити висновок, що більшість осіб обрали Німеччину в якості країни проживання, оскільки мали б тут підтримку у вигляді родичів. Відповідь на перше питання також мала містити інформацію щодо того, чи прибули респонденти до Німеччини із сім'єю, чи вирушили одні. Троє із десяти

респондентів прибули до країни одні, інші були зі своєю родиною. В цілому, відповіді на дане питання підтверджують результати статистики Федерального відомства Німеччини з питань мігрантів та біженців щодо основної країни походження (Афганістан та Сирії) та вікової категорії біженців (молоді особи).

Подальший процес визначення та оцінки потреб біженців на основі інтерв'ю було розділено на етапи відповідно до етапів процесу інтеграції біженців у німецьке суспільство та відповідно до теорії ієрархії потреб Абрахама Маслоу і Карла Альфреда, який модифікував визначення потреб згідно із теорією А. Маслоу. За Карлом Альфредом потреби людей можна розділити на три основні категорії:

- 1) в існуванні, фізичному здоров'ї і благополуччі;
- 2) у взаємозв'язках, взаєминах з іншими людьми;
- 3) у зростанні, пов'язані з прагненням до особистого розвитку, розширення компетенцій.

Відповідно до вищезазначеної інформації, перша категорія потреб тісно пов'язана із першими етапами інтеграції біженців. Одним із перших етапів, як було зазначено у розділі першому пункті 1.2. даної кваліфікаційної роботи, став етап реєстрації та надання статусу біженця у Федеральному відомстві з питань міграції та біженців. На цьому етапі проведеного дослідження було зазначено, що за період проходження реєстрації усі респонденти отримали значні психологічні навантаження, що призвели до формування стресових розладів за рахунок появи таких почуттів як відсутність перспективи, почуття небезпеки, внутрішнього сум'яття, почуття страху тощо. Усі ці негативні емоції з'явилися у зв'язку з нерозумінням подальшого розвитку подій та страху під час оголошення результатів надання чи відмови у статусі біженця. Окрім того, було відзначено, що чим більше постраждали були задоволені своєю країною, з якої вони походили, тим більше в них відзначалося почуття тривоги, внутрішнього сум'яття та розпачу під час проходження реєстрації та отримання статусу біженця.

Блок наступних питань був пов'язаний із необхідністю визначення рівня задоволення тимчасовим житлом і відповідно визначення чи є задоволеною основна фізіологічна потреба, що полягає у комфортних умовах проживання. Саме питання звучало наступним чином: «Чи подобається Вам [місто проживання] і чому? На дане питання відповіли усі респонденти, які брали участь в інтерв'ю. Респонденти, які проживають у місті Дрезден [6 із 10] відповіли, що Дрезден є привабливим містом із доброзичливими людьми. Респонденти, які проживають у місті сільського типу Шмідберг, відзначили, що місто є задовільним для проживання. Однак три із чотирьох осіб, що проживали у сільській місцевості, були негативно настроєні щодо німців, які проживають там і відмічали різницю у менталітеті. Крім того, вони відзначили часткову дискримінацію у бік біженців зі сторони німецького населення. Один із респондентів також описав свій негативний стан через невизначеність щодо перебування у Німеччині. Половина з усіх респондентів також відзначили, що бажали б отримати більш комфортні умови проживання ніж ті, які були надані їм в першу чергу.

Що стосується безпосередньо житла проживання, то під час відповіді на ці запитання, біженці прийшли до єдиної думки, що їх не влаштовують безпосередньо умови проживання. Один із біженців відзначив: «Зазвичай, нас розселяють по 4-6 осіб у кімнатах. На жаль, уряд Німеччини не бере до уваги, що ми воліємо перебувати у кімнатах зі своїми співвітчизниками за рахунок спорідненої життєвої ситуації. Тому, буває так, що людину із Сирії поселяють разом із вихідцями із Сербії або Африки. Оскільки вихідці із Сирії говорять на арабській мові, а біженець із Сербії на англійській, то ми один одного не розуміємо. Окрім того, спостерігаються значні культурні та релігійні відмінності. За рахунок цього, зароджуються конфлікти, що можуть призвести до небезпечних ситуацій. Тим паче, коли кожен напружений, кожен має власні проблеми, ситуація з іншомовними сусідами ще більше віднімає сил».

Окрім цього, усі респонденти на питання «Чи подобається Вам місце

проживання і чому?» відповіли однозначно «Ні». Більшість респондентів відзначають, що їм було б комфортніше проживати самотійно або зі своєю родиною окремо. Однак, кухня та санвузол є для них задовільними і не потребують покращення. Окрім цього, більшість респондентів поскаржилися на високі ціни на оренду окремого житла та велику конкуренцію у цій сфері, тому орендувати житло у Німеччині є важкодоступним для біженців.

Наступні питання стосувалися також фізіологічних потреб, а саме потреби в їжі, одязі або інших речах. Низка запитань була сформована наступним чином: «Чи надаються Вам з боку держави допомога у вигляді безкоштовного одягу, їжі та базових побутових речей». Усі кореспонденти відповіли, що у їхньому місці проживання є побутові речі спільного користування, однак потреба в їжі шести з десяти респондентів не є задоволеною за рахунок культурних відмінностей між мусульманськими та німецькими стравами. Окрім того, усі респонденти висловили побажання в отриманні більшої кількості фінансової допомоги з боку держави для купівлі більшої кількості їжі та необхідних побутових речей.

Таблиця 3.1.

Питання на виявлення фізіологічних потреб біженців

Питання, що стосуються виявлення фізіологічних потреб біженців	
1.	Розкажіть про себе. (Відкрите вступне питання)
2.	Ви прибули із родиною чи самі? (Відкрите питання, спрямоване на виявлення потреби об'єднатися зі своєю родиною).
3.	Чи маєте Ви родичів у Німеччині? (Питання спрямоване на отримання інформації щодо того, чому саме Німеччина була обрана як країна проживання).
4.	Чи подобається Вам [місто проживання] і чому? (Відкрите запитання із необхідністю визначення потреби житла)
5.	Чи подобається Вам [місце проживання] і чому?
6.	Чи надається Вам з боку держави допомога у вигляді безкоштовного

одягу/їжі/побутових речей?
7. Чи задоволені Ви рівнем соціальної допомоги з боку держави у вигляді побутових речей/одягу/їжі?
8. Чи задоволені Ви рівнем відпочинку у [місце проживання]?

Наступною ланкою в ієрархії потреб відповідно до теорії Абрахама Маслоу є потреба в безпеці. Потреба в безпеці включає в себе декілька пунктів, а саме:

- Потреба у здоров'ї. Прагнення людини бути здоровою, незалежною у задоволенні життєво важливих потреб при зміні стану здоров'я, виникненні хвороби проявляється в тому, що вона усвідомлено виконує призначення лікаря, слідкує за станом свого здоров'я та вчасно звертається до лікарні у разі необхідності, бере активну участь в обговоренні обраного курсу лікування або реабілітації тощо.

- Бути чистим.
- Підтримувати температуру тіла.
- Потреба в уникненні небезпек, хвороби, стресових ситуацій тощо.
- Потреба в працевлаштуванні тощо.

Низка запитань стосувалися безпосередньо сфери здоров'я. Цей етап інтерв'ю був розділений на 7 тематичних запитань відкритого типу, включаючи вступне питання. Вступне питання звучало наступним чином: «Опишіть свій стан здоров'я на даний момент». На це запитання відповіли усі респонденти, загальною відповіддю стало те, що усі респонденти перебувають у задовільному настрої та стані здоров'я. Однак, шість із десяти осіб відзначили, що в них до сих пір можуть спостерігатися такі симптоми нестабільного психічного стану як: порушення сну, пригнічений настрій, невизначені/переривчасті роздуми тощо. Респонденти пов'язують це із невизначеною ситуацією із працевлаштуванням, повсякденним житлом, соціальними контактами, культурними відмінностями тощо. Один із

біженців відзначив: «По приїзду я стикнувся із великою купою проблем, починаючи із моменту реєстрації, і коли тебе оточують ці проблеми, несвідомо починаєш постійно думати про це, яким чином їх можна вирішити, чи залежить щось від мене. На основі цього, в мене почалося безсоння, я вимушений був звернутися до соціального центру, де мені надали часткову допомогу». Інша біженка з Афганістану написала наступне: «В цілому, зараз в мене все добре, однак мій психологічний стан не є задовільним і це пов'язано із моєю країною походження. Коли ми втікали із сім'єю, мені було дуже страшно, що нашу сім'ю почнуть переслідувати представники терористичної організації. Цей страх залишається зі мною нині». Ще двоє відзначили, що вони мають проблеми фізичного характеру. Зокрема, представник Сирії відзначив у своїй відповіді, що в нього почалися проблеми із серцем. Однак, проблеми фізичного характеру він пов'язує з великою кількістю стресів. Інший відзначив, що має часткову головну біль, імовірно на фоні стресу. Двоє представників із України відзначили, що не мають проблем зі здоров'ям.

Наступне питання, пов'язане із задоволенням потреби гарного самопочуття звучало наступним чином: «Що потрібно особисто Вам для задоволення стану Вашого психологічного та/або фізичного здоров'я?» Різноманіття відповідей в цілому стосувалися наступних сфер життя: працевлаштування, гарна освіта, рух. З одного боку відповіді на це запитання можна розділити на дві сфери: для покращення фізичного стану необхідно активне заняття спортом для психологічного – отримати відповідну кваліфікацію/освіту, знайти роботу, покращити соціальні контакти тощо. З іншого боку, 25 % респондентів відзначили, що для покращення їхнього психологічного стану їм необхідно високий рівень знань німецької мови. Ще дві особи відзначили, що для покращення їхнього стану здоров'я їм необхідно отримати відповідну допомогу з боку державних служб соціального забезпечення. Достатня кількість їжі та одягу також є пунктами, які впливають на стан здоров'я більшості респондентів. Окрім

цього, серед відповідей щодо можливостей покращення самопочуття біженців, зустрічалися наступні пункти: гарний стан здоров'я їхньої родини; зменшення кількості переживань та стресів; використання медичного страхування тощо.

Наступне питання було сформовано наступним чином: «Куди Ви можете звернутися по допомогу у разі поганого самопочуття?» 75% респондентів відзначили, що зазвичай звертаються до їхніх терапевтів. Однак, один із біженців відзначив, що звертається до лікаря сирійського походження, для того щоб уникнути необхідності висловлюватися німецькою мовою і бути зрозумілим. Троє із десяти респондентів (25%) також відзначили, що будуть звертатися за медичною допомогою до соціальних служб.

Одне із питань також стосувалося якості обслуговування біженців у медичних закладах Німеччини. Майже усі респонденти (9 з 10) відзначили, що базова медична допомога є гарною та/або задовільною. Один із респондентів відзначив, що якість надання медичних послуг йому не сподобалася через мовні бар'єри і небажання лікаря зрозуміти його почуття. Однак в цілому, усі респонденти відмітили, що відчувають себе некомфортно у медичних закладах саме через мовний бар'єр.

Крім загальної медичної допомоги деякі питання стосувалися більш вузьких фахівців. Наприклад, на питання «Чи знаєте Ви процедуру звернення до більш вузьких спеціалістів за необхідності?» 50% респондентів відповіли негативно, що означає, що половина респондентів не є усвідомленою щодо того, яким чином Вони можуть отримати вузько кваліфіковану допомогу.

Іншим питанням, що стосувалося сфери здоров'я є наступне: «Від кого Ви отримали інформацію щодо процедури звернення до медичних закладів?». Три особи відповіли, що отримали інформацію від соціальних служб, двоє від імміграційної служби та четверо від друзів або знайомих. Один чоловік утримався від відповіді.

Що стосується додаткових відомостей, деякі також відзначали невдоволення

медичним страхуванням, яке покриває не усі можливі хвороби. «Так, наприклад, медичне страхування не стосується лікаря-стоматолога. Коли я прийшов на прийом до нього, я був впевнений, що це буде безкоштовно, однак після огляду і визначення хвороби, лікар відзначив, що моє медичне страхування не покриває витрати. Саме лікування коштує досить дорого, особливо для тих, хто ще не зміг влаштуватися на роботу. І це стосується безлічі інших вузьких спеціалістів!»

Інша група питань стосувалася задоволення почуття безпеки у новому середовищі. Зокрема, було задано наступні питання: «Чи відчуваєте Ви себе безпечно у новому середовищі?»; «Чи були ситуації, у яких Ви відчували дискримінацію за релігійним, расовим, сексуальним та іншим чинником?». На усі запропоновані питання було надано відповідь з боку усіх респондентів. 4 з 10 осіб відзначили, що стикалися із расовою дискримінацією з боку німців. Расова дискримінація у випадку двох цих осіб проявилася у небажанні обслуговувати їх у пекарні. Однак, це був єдиний випадок такої поведінки, і фізичного чи морального насилля з боку німецького населення вони не відчували. Ще двоє зіткнулися із дискримінацією за релігійним та/або расовим чинником під час працевлаштування до німецької фірми. Респонденти відзначили, що у більшості німецьких фірм при приймі на роботі надають перевагу саме німцям, а не біженцям, через культурні та релігійні відмінності. І хоча німецькі ЗМІ відзначають про покращення ситуації на ринці труда, такі історії ще можна почути з боку інших біженців. Інші 6 осіб відзначали, що чули про негативне відношення до біженців на основі суб'єктивних вражень. За рахунок цих суджень, ці респонденти завчасно почали відчувати себе залякано та некомфортно з моменту їхньої реєстрації у країні перебування та отриманні статусу біженця, маючи страх за своє життя та життя своєї родини. Окрім цього, двоє жінок відзначили, що мають страх бути сексуально дискримінованими, оскільки у їхній країні такі ситуації спостерігалися досить часто. Однак, усі 6 осіб відзначили, що наразі дякують німцям за теплий прийом та допомогу, яку вони отримали на усіх етапах інтеграції їх у німецьке

суспільство.

Таблиця 3.2.

Питання для виявлення рівня задоволення у потребі безпеки

<p>Потреба у здоров'ї</p>	<p>Опишіть свій стан здоров'я на даний момент. (Вступне питання)</p> <p>Що потрібно особисто Вам для задоволення стану Вашого психологічного та/або фізичного здоров'я?</p> <p>Куди Ви можете звернутися по допомогу у разі поганого самопочуття?</p> <p>Чи задоволені Ви рівнем обслуговування у медичних закладах Німеччини?</p> <p>Чи знаєте Ви процедуру звернення до більш вузьких спеціалістів за необхідності?</p> <p>Від кого Ви отримали інформацію щодо процедури звернення до медичних закладів?</p> <p>Чи задоволені Ви наданою від держави медичною страховкою? Опишіть, будь ласка, які послуги вона може покрити.</p>
<p>Потреба у безпеці</p>	<p>Чи відчуваєте Ви себе безпечно у новому середовищі?</p> <p>Чи були ситуації, у яких Ви відчували дискримінацію за релігійним, расовим, сексуальним та іншим чинником?</p>

Наступною ланкою в ієрархії потреб за теорії А. Маслоу є соціальні потреби, оскільки після того, як потреби фізіологічного рівня і потреби рівня безпеки досить задоволені, актуалізується потреба в любові, прихильності, приналежності, і мотиваційна спіраль починає новий виток. Людина як ніколи гостро починає відчувати брак друзів, відсутність улюбленого, дружини або дітей. Неможливість задоволення соціальної потреби, як правило, призводить до

дезадаптації. Саме тому визначення рівня задоволення цієї ланки потреб є важливим фактором при аналізі психологічного та фізичного стану біженців під час їхньої інтеграції.

Проведення опитування щодо визначення потреб у соціальній сфері охоплювало три основних напрямки: соціальні контакти, інституційні пропозиції та сферу відпочинку. Вступним питанням для визначення потреби у соціальних контактах є наступне: «Чи знаєте Ви німецькі додатки за допомогою яких можна знайомитися з іншими людьми?». 6 з 10 осіб відповіли, що знають деякі німецькі додатки для знайомства з тими, хто знаходиться поруч/в одному місті. Двоє відзначили, що не розуміють, про що йде мова. Ще двоє відзначили, що чули про такі можливості, однак не бажають ними користуватися. Усі шість осіб, які знають про відповідні німецькі додатки знайомства також вписали назви таких додатків, хоча питання не полягало у тому, щоб отримати інформацію про сайти/ додатки знайомств. Двоє осіб відзначили, що отримали інформацію про мобільні додатки від соціального центру, до якого Вони зверталися, одна біженка отримала інформацію від міграційної служби та ще одна від особи, яка займалася доглядом за комунальним житлом, у я кому вона проживала. На питання «Чи можна встановити соціальні контакти з німцями» 10 з 10 респондентів відповіли позитивно. Більшість відзначило, що момент встановлення соціальних контактів із німцями був ще на першому етапі їхньої інтеграції у німецьке суспільство: у міграційних службах, у Міністерстві закордонних справ тощо. Однак, 9 з 10 осіб у своїх відповідях зазначили, що подружитися із німцями досить важко через мовний бар'єр та через «закритий» та «холодний» характер більшості з німецького населення. Ось, як це питання прокоментувала біженка з України: «Німці дійсно допоможуть у будь-якому питанні, будуть намагатися вирішити усі ситуації, з якими я до них звертаюсь, однак щодо встановлення саме дружніх відносин у цьому плані мені досить складно. Усі німці, з якими я спілкувалися, досить закриті, до того ж у нас різний менталітет, різні культурні вподобання, це

дійсно відчувається. Я сумую за своїми друзями з України та маю надію, що знайду тут собі друга-німця». На питання «Чи мали Ви перешкоди під час встановлення контакту із німцями» відповіли 8 з 10 респондентів. 75% біженців відзначили, що головною перешкодою у встановлення соціальних контактів із німцями є мовний бар'єр. Ось, як це прокоментував біженець з Афганістану: «Так, мова, напевно, є найважливішим чинником при встановленні контактів. Якщо Ви не знаєте німецької, то Вам досить важко навіть пояснити хто Ви такий, що потребуєте. На початку мого приїзду було досить важко. Але завдяки курсам з німецької мови я зараз маю достатній рівень німецької і можу спілкуватися будь з ким», 25% відзначили, що перешкодою до налагодження соціальних контактів із німцями є ксенофобські настрої з боку німецького населення. На питання «На якому рівні Ви знаєте німецьку мову?» троє з десяти осіб відзначили, що мають високий рівень німецької. Ще четверо відзначили, що їхня німецька мова знаходиться на задовільному рівні. Ще троє написали, що мають низький рівень німецької мови. Окрім цього, четверо осіб прокоментували, що на додаток до німецької мови, вони володіють іншими іноземними мовами, переважно англійською, якою вони користуються при спілкуванні з німецьким населенням.

До соціальних контактів також варто віднести зв'язок з інституційними закладами, у яких біженці зможуть отримати інформацію щодо побутових сфер життя. Першим питанням у цьому напрямку опитування було наступне: «До яких закладів Ви можете звернутися для вирішення певних проблем?». 50% респондентів відзначили, що з будь-якими питаннями можуть звернутися до консультативного центру для біженців, розташованому у їхньому районі. Ще троє осіб відзначили, що з проблемними питаннями звертаються до друзів або до знайомих осіб, які володіють німецькою і проживають у Німеччині достатню кількість часу. Ще двоє не відповіли на це запитання. На питання «До яких консультативних центрів Ви, зазвичай, звертаєтесь?» 3 з 5 чоловік відповіли, що це був Карітас, ще двоє відзначили це був Центр допомоги біженцям їхньої країни

походження. Останнє питання стосувалося рівня задоволення послугами, які надавалися консультаційними центрами. Усі респонденти, які відвідували ці центри відмітили, що залишилися задоволеними при відвідуванні консультаційних центрів та отримали допомогу у повному обсязі. На додаток до заданих питань один із респондентів виявив потребу у допомозі із перекладом при розмові із німецькою владою.

Соціально-культурний аспект інтеграції мігрантів є одним з найбільш важливих, оскільки саме в області соціально-культурних відмінностей лежить корінь тих проблем, з якими європейське суспільство зіткнулося в умовах зростання потоку міграції. На перший план висувається необхідність успішної соціокультурної інтеграції величезного числа людей, що належать до далекої від європейської культури спільності, що стало серйозним викликом для Європи. Однак і для самих мігрантів – це не менш складне завдання, пов'язане зі сприйняттям нової культури, створенням соціальних зв'язків, досягненням певного економічного статусу. У цьому блоці інтерв'ю запитання будуть розділені наступні чином: частина запитань будуть стосуватися безпосередньо соціальної інтеграції біженців у німецьке суспільство, інша частина – можливості культурної інтеграції до європейських умов. Вступним питанням у цьому блоці стало запитання спрямоване на визначення потреби у спілкуванні та встановленні соціальних контактів безпосередньо у Німеччині, яке звучало наступним чином: «Ви підтримуєте контакти з друзями зі своєї країни або встановили дружні відносини з кимось безпосередньо у Німеччині?». Сім з десяти респондентів відзначили, що підтримують дружні відносини зі своїми товаришами з рідної країни, ще троє зазначили, що їм вдалося встановити дружні контакти із людьми у Німеччині, але це були люди іншої національності. Як вже було відзначено у цьому розділі, більшість респондентів прокоментувало, що можливості встановити дружні відносини із німцями вони не мають через мовний бар'єр, тому більшість знаходять підтримку у спілкуванні зі своїми співвітчизниками.

Інше питання щодо соціальної інтеграції було сформовано наступним чином: «Чи відвідували Ви громадські заходи або масові свята до початку коронавірусної інфекції?». П'ять з десяти осіб відзначили, що їм не цікаво відвідувати німецькі фестивалі або свята. Двоє позначили, що не люблять масові заходи через велике скупчення людей, ще троє не прокоментували, чому Вони не бажають бути присутніми на таких масових заходах. Група з трьох осіб відзначила, що вони обожають громадські заходи, тому із задоволенням відвідують їх, якщо мають можливість. Ще двоє утрималися від відповіді на це запитання. Останнім питанням, що стосувалося сфери соціальної інтеграції було наступне: «Чи відчуваєте Ви себе членом територіальної громади?». Дев'ять з десяти осіб відзначили, що не відчувають себе членом німецької територіальної громади. Так, наприклад, біженці не мають право голосу під час виборної кампанії як на федеральному рівні, так і на місцевому рівні. Тільки вихідці з Європейського Союзу можуть голосувати на місцевих виборах. Це відзначено у статті 28 Основного закону Федеративної Республіки Німеччини. Однак така вихідна ситуація не означає, що іноземці з третіх країн повністю виключені з політичного участі в муніципалітетах. Як добре обізнані мешканці муніципалітету, вони можуть бути призначені в муніципальні органи, щоб представляти там групові інтереси. Зокрема, є можливості для участі на рівні асоціацій, громадських ініціатив, профспілок і шкіл.

Одним із аспектів культурної інтеграції є можливість вільного віросповідання, оскільки більшість біженців, які прямують до Європи мають зовсім інші релігійні традиції та культуру. Саме тому наступний цикл питань стосувався сфери релігії. Вступне питання звучало наступним чином: «Чи належите Ви до якоїсь релігійної громади?». Шість респондентів відзначили, що належать до певної релігійної громади, чотири респонденти відзначили, що не належать до релігійної громади, однак, мають віру у Бога. Троє із біженців, які належать до релігійної громади регулярно відвідують релігійні установи у

Німеччині. Тому, 100 % респондентів відзначили, що є віруючими. На запитання «Чи задовольняється Ваша потреба у віросповіданні на території Німеччини» усі респонденти відповіли позитивно. Ті, хто сповідують мусульманство відзначили, що на території Німеччини знаходиться достатня кількість мечетей, яку вони можуть відвідувати раз на тиждень. Окрім того, троє біженців, які ходять до мечеті, зазначили, що там можуть отримати повну допомогу з боку релігійних служителів у будь-якій сфері їхнього життя. Особи, які сповідують християнство, зазначають, що їх потреба у віросповіданні також є повністю задоволеною. Тому, можна відмітити, як мусульманські, так і християнські біженці не стикнулися із проблемою віросповідання на території Німеччини.

Окрім цього, частина питань стосувалися безпосередньо культурної різниці між Німеччиною та країною походження біженців. Опитування показує: біженці бачать культурні відмінності між Німеччиною та країнами їх походження, як з точки зору прав та свобод особистості, так і у вирішенні форм співіснування. Ряд тем, у яких вони сприймають такі відмінності, стосувалися соціальної взаємодії чоловіків із жінками, теми гомосексуальності тощо. Опитані біженці вважають, що такі аспекти, як юридичне рівне ставлення до іноземців та корінних жителів, справедливе ставлення до меншин та рівні права чоловіків і жінок, є більш важливими для людей у Німеччині, ніж для людей у їхніх країнах походження. Згідно з їхніми власними заявами, вони можуть добре адаптуватися до цих відмінностей. Біженці вважають: рівність перед законом важливіша для людей у Німеччині, ніж для людей у країнах їх походження. Якщо запитати про ставлення до юридичного рівного ставлення до меншин, результати схожі. Десять опитаних вважають, що для людей у Німеччині важливо поважати права релігійних та культурних меншин. Вісім з десяти відзначають, що подібне ставлення характерне для людей у їхній країні походження. Одне з питань стосувалося того, чи легко біженцям адаптуватися до культурних відмінностей, які були зазначені вище. Шість з десяти респондентів відзначили, що поважають відношення німців до

теми ЛГБТ, рівного ставлення між чоловіками та жінками та юридично рівного ставлення до іноземців та корінних жителів і тому їм було легко адаптуватися до нових умов у культурі. Це, безумовно, не в останню чергу пов'язано з тим, що багато біженців належать до культурної або релігійної меншини і тому були дискриміновані у країнах свого походження. Біженці принципово виступають за рівні права чоловіків і жінок. Ще двоє відзначили, що вони дотримуються культурних традицій своєї країни, а троє утрималися від відповіді.

Таблиця 3.3.

Питання для виявлення соціальних потреб біженців

Потреба у соціальних контактах	<p>Чи знаєте Ви німецькі мобільні додатки за допомогою яких можна знайомитися з новими людьми?</p> <p>Звідки Ви отримали інформацію про ці додатки?</p> <p>Чи можете Ви встановити соціальні контакти з німцями?</p> <p>Чи легко було встановити соціальний контакт із німцями?</p> <p>Чи мали Ви перешкоди під час встановлення контакту із німцями?</p> <p>Якщо так, то опишіть їх.</p> <p>На якому рівні Ви знаєте німецьку мову?</p>
Зв'язок з інституційними закладами	<p>До яких закладів Ви можете звернутися для вирішення певних проблем?</p> <p>До яких консультаційних центрів Ви, зазвичай, звертаєтесь?</p>

	Чи отримали Ви допомогу у повному
--	-----------------------------------

Продовження таблиці 3.3.

	обсязі при зверненні до консультаційних центрів?
--	---

Соціально-культурна інтеграція	<p>Соціальна інтеграція:</p> <p>Ви підтримуєте контакти з друзями зі своєї країни або встановили дружні відносини з кимось безпосередньо у Німеччині?</p> <p>Чи відвідували Ви громадські заходи або масові свята до ситуації з Covid-19?</p> <p>Чи відчуваєте Ви себе членом територіальної громади?</p> <p>Культурна інтеграція:</p> <p>Чи належите Ви до якоїсь релігійної громади?</p> <p>Чи задовольняється Ваша потреба у віросповіданні на території Німеччини?</p> <p>Чи можете Ви вільно відвідувати відповідні релігійні установи?</p> <p>Чи відчуваєте Ви різницю між німецькою культурою та культурою Вашої країни походження?</p> <p>Які відмінності Ви можете відзначити між німецькою культурою та культурою країни Вашого</p>
--------------------------------	---

Продовження 3.3.

	<p>походження?</p> <p>Наскільки легко Вам було</p>
--	--

	пристосуватися до цієї різниці в культурах?
--	---

Останньою ланкою потреб у теорії мотивації А. Маслоу є потреба у самовираженні та самоактуалізації. Для більш детального роз'яснення поняття «самоактуалізація», вступним питанням на цьому етапі опитування стало наступне: «Як Ви розумієте термін самоактуалізація?». Більшість опитуваних респондентів відповіли, що під цим терміном розуміють можливість підвищити свій соціальний статус за рахунок здобуття нових знань та навичок, або влаштуванні на престижну посаду. 25% опитуваних відзначили, що під самоактуалізацією розуміють необхідність визначення свого творчого потенціалу. Відповідно до цих визначень блок запитань було розділено на дві теми: освіта та працевлаштування. У сфері освіти ланка питань стосувалася також визначення попереднього здобутого рівня освітнього профілю кожного респондента. Перше питання було сформовано наступним чином: «Чи маєте Ви свідоцтво про здобуття повної загальної середньої освіти?». Десять з десяти опитуваних підтвердили, що мають свідоцтво про здобуття повної загальної освіти.

Наступне питання стосувалося визначення рівня здобуття професійної освіти. Чотири з десяти респондентів відповіли, що мають диплом про закінчення Закладу вищої освіти на території їхньої країни походження. Інші шість осіб прокоментували, що не встигли/не мали бажання вступити до закладів вищої освіти, однак на території Німеччини змінили свої погляди і зараз навчаються у закладах вищої освіти. Одне із запитань стосувалося необхідності здобуття освітнього рівня безпосередньо у Німеччині: «Чи плануєте Ви вступити до німецького закладу вищої освіти?». Десять з десяти респондентів відповіли, що вже здобувають навчання у німецьких закладах вищої освіти, оскільки це є необхідною умовою для вигідного працевлаштування у майбутньому. Наступне

питання стосувалося необхідності визначення кваліфікації опитуваних респондентів. На основі отриманої інформації, можна відзначити, що респонденти мають різноманітний досвід навчання, оскільки дехто вирішив отримати освітній рівень архітектора, інші економістів, другі пішли на спеціальність, пов'язану із медициною.

Після визначення рівня та ступеню освітнього профіля, опитуваним людям було задане наступне запитання: «Знання з якої теми Ви хотіли би мати зараз?» 50% респондентів відповіли, що прагнуть отримати високий рівень знань німецької мови, оскільки це є одним із важливих факторів працевлаштування у країні, ще 50% відзначили, що прагнуть здобути високий рівень знань за обраною спеціальністю. Наступне запитання було пов'язано з вивченням німецької мови: «Чи сподобався Вам рівень викладання німецької мови на спеціальних курсах?». Вісім з десяти осіб відповіли, що рівень знань, який був поданий на курсах з німецької мови є задовільним, однак для подальшого навчання та працевлаштування він не підходить. Ще двоє відзначили, що їм повністю сподобалися курси з німецької мови.

Один із учасників опитування відзначив, що окрім курсів з німецької мови виявив бажання також пройти курси з математики, які йому допомогли для отримання базового рівня знань. Окрім цього, усі учасники опитування виразили бажання знайти престижне місце роботи у Німеччині. Ще 50% опитуваних відзначили, що наразі є працевлаштованими у сфері освіти або медицини, оскільки у Німеччині є високий попит саме на ці робочі місця.

Наступний спектр запитань стосувався виявлення потреби у працевлаштуванні, тому біженцям було задано чотири питання з цієї теми. Перше вступне питання звучало наступним чином: «Чи є Ви працевлаштованими на даний момент?». Шість з десяти респондентів відзначили, що є працевлаштованими, троє з них відповіли, що працюють відповідно до своєї спеціальності у німецькій фірмі, інші троє осіб відзначили, що мають зараз лише

підробіток, оскільки основний фокус їхньої уваги зосереджений на навчанні. Інші четверо осіб відзначили, що не працюють на даний момент, однак перебувають у пошуках роботи. Наступне питання було задано з метою розуміння ситуації працевлаштування біженців на німецькому ринку праці і звучало наступним чином: «Які фактори є важливими для працевлаштування у німецьку фірму?». На це запитання відповіли вісім біженців, які мали досвід роботи у відповідних фірмах. У більшості відповідей було відзначено два фактори, які впливають на відсоток працевлаштування, а саме: рівень знань з німецької мови та наявність спеціальної освіти.

Однак також важливо, яким чином сертифікат про здобуття вищої освіти з рідної країни може бути прийнятим на німецькому ринку праці. Зазвичай, німецькі роботодавці потребують додаткову технічну кваліфікацію і компетенції, а в деяких випадках спеціальні сертифікати, які визнаються в Німеччині, щоб підвищити шанси працевлаштування або виходу на більш високу посаду. Відповідно до зазначеної інформації, при наступному запитанні «Чи довелося Вам здобувати додаткову кваліфікацію для працевлаштування у Німеччині?», усі респонденти відповіли, що здобуття додаткової кваліфікації є необхідною умовою для більш успішного працевлаштування.

Останнє запитання у цьому блоці інтерв'ю стосувалося проблеми дискримінації на робочому місці за статевим, расовим та іншими признакам. Дев'ять з десяти респондентів прокоментували, що особисто не стикалися з проявом дискримінації на робочих місцях, а німецькі колеги навпаки були дружніми і надавали допомогу у будь-якому питанні. Один респондент не надав інформації з цього питання.

Таблиця 3.4.

Питання для виявлення потреби в самоактуалізації

Потреба в самоактуалізації	<p>Як Ви розумієте термін самоактуалізація?</p> <p>Потреба в освіті:</p> <p>Чи маєте Ви свідоцтво про здобуття повної загальної середньої освіти?</p> <p>Чи маєте Ви диплом про закінчення закладу вищої освіти та здобуття освітнього рівня бакалавру/магістра або спеціаліста?</p> <p>Яку галузь знань Ви вивчали в університеті?</p> <p>Чи плануєте Ви вступити до німецького закладу вищої освіти?</p> <p>Знання з якої теми Ви хотіли б мати зараз?</p> <p>Чи сподобався Вам рівень викладання німецької мови на спеціалізованих курсах?</p> <p>Потреба у працевлаштуванні:</p> <p>Чи Ви є працевлаштованими на даний момент?</p> <p>Які фактори є важливими для працевлаштування у німецьку фірму?</p> <p>Чи довелося Вам здобувати додаткову кваліфікацію для працевлаштування у Німеччині?</p> <p>Чи відчували Ви дискримінацію по відношенню до себе з боку німецьких колег?</p>
----------------------------	---

Відповідно до отриманих відповідей щодо визначення рівня задоволення фізіологічних потреб, потреби у безпеці, здоров'ї, релігії, соціальних потреб та потреби у самоактуалізації, автор склав таблицю бажань та вимог респондентів, які були учасниками інтерв'ю.

Таблиця 3.5.

Вимоги та бажання респондентів

Бажання	Вимога
Комфортні умови проживання	Достатня фінансова допомога з боку держави
Продовження таблиці 3.5. Достатня кількість їжі	Достатня фінансова допомога з боку держави
Фізичне та психологічне благополуччя	Якісна інтенсивна медична допомога; Покриття усіх видів хвороб за рахунок медичного страхування; Задоволення потреб особистої мотивації; Відмова від бюрократичних правил при відвідуванні медичних закладів; Ініціювання безкоштовної психологічної допомоги безпосередньо для біженців;
Безпека від випадків дискримінації	Юридичне посилення прав біженців на території Німеччини.
Знаходження та підтримка соціальних контактів	Організація безкоштовних курсів з німецької мови; Розуміння німцями важкодоступності німецької мови для біженців; Організація можливості зв'язку із співвітчизниками/людьми такого ж оточення.
Самореалізація через освіту та професію	Вільний доступ до освітніх можливостей/інформування про них; Підтримка з боку держави у навчанні та підвищенні рівня кваліфікації; Широкий вибір професійних можливостей.

Отже, дослідником було проведено інтерв'ю з десятьма респондентами з метою визначення та оцінки фізіологічних та психологічних потреб біженців за

умов їхньої інтеграції в іншій країні, окрім цього, одним із завдань опитування було вивчити умови задоволення їхніх потреб відповідно до стандартів життя німецького суспільства. Участь в експериментальному дослідженні для визначення та оцінки потреб біженців у Німеччині брали десять респондентів, з числа яких було п'ять чоловіків та п'ять жінок біженців у Німеччині, які є вихідцями з України (2 особи: жінки), Сирії (4 особи: три чоловіка та одна жінка) та Афганістану (4 особи: 2 чоловіка та дві жінки) і прибули до Німеччини в якості політичних біженців у 2014-2015 роках. Вік опитуваних склав від 21 до 35 років. Інтерв'ю було поділено на блоки питань, які, відповідно до теорії мотивації А. Маслоу стосувалися наступних сфер: визначення фізіологічних (основних) потреб, потреби в безпеці, соціальні потреби, потреби у визнанні та самоактуалізації.

У першому блоці інтерв'ю, який стосувався теми задоволення фізіологічних потреб, були задані запитання, пов'язані безпосередньо із задоволенням умов їхнього проживання та живлення. Відповідно до отриманих відповідей, можна зробити висновок, що потреба у комфортному проживанні є незадоволеною через погані умови житла (розселення з великою кількістю біженців в одній кімнаті та з представниками інших країн, що породжує розходження інтересів; оренда житла коштує дорого і більшість респондентів не мають можливості окремо орендувати квартиру). Потреба у їжі та базових побутових речах також не є задоволеною, оскільки більшість біженців (шість з десяти) відмітили культурні розходження між німецькими та мусульманськими стравами, а також виявили бажання в отриманні більшої кількості фінансової допомоги на це.

Наступний блок питань був спрямований на виявлення рівня задоволення у потребі безпеки, і стосувався таких тем: сфера дискримінації біженців у Німеччині та задоволення потреби у здоров'ї. Четверо з десяти біженців відзначили, що стикалися із расовою дискримінацією з боку німців у пекарні та при прийомі на роботу. Однак більшість респондентів прокоментували, що усі німці доброзичливо відносилися до них і з радістю допомагали при вирішенні певних

запитань. Однак, двоє жінок заявили, що мають страх бути сексуально дискримінованими, оскільки у їхній країні відчувається високий рівень дискримінації по відношенню до жінок. Що стосується задоволення потреби у гарному самопочутті/ здоров'ї, більшість респондентів зазначили, що ця потреба є задоволеною, оскільки їх влаштовує якість надання базової медичної допомоги у німецьких лікарнях, однак звернення до більш вузьких спеціалістів є важкодоступним за рахунок необхідності високого рівня знання німецької мови та наявності медичної страховки, яка, однак, може покривати не усі медичні послуги. Наступне питання, пов'язане із задоволенням потреби гарного самопочуття звучало наступним чином: «Що потрібно особисто Вам для задоволення стану Вашого психологічного та/або фізичного здоров'я?» Різноманіття відповідей в цілому стосувалися наступних сфер життя: працевлаштування, гарна освіта, рух. З одного боку відповіді на це запитання можна розділити на дві сфери: для покращення фізичного стану необхідно активне заняття спортом для психологічного – отримати відповідну кваліфікацію/освіту, знайти роботу, покращити соціальні контакти тощо. З іншого боку, 25 % респондентів відзначили, що для покращення їхнього психологічного стану їм необхідно високий рівень знань німецької мови. Ще дві особи відзначили, що для покращення їхнього стану здоров'я їм необхідно отримати відповідну допомогу з боку державних служб соціального забезпечення. Достатня кількість їжі та одягу також є пунктами, які впливають на стан здоров'я більшості респондентів.

Наступною ланкою в ієрархії потреб за теорії А.Маслоу є соціальні потреби, оскільки після того, як потреби фізіологічного рівня і потреби рівня безпеки досить задоволені, актуалізується потреба в любові, прихильності, приналежності, і мотиваційна спіраль починає новий виток. Саме тому визначення рівня задоволення цієї ланки потреб є важливим фактором при аналізі психологічного та фізичного стану біженців під час їхньої інтеграції.

Проведення опитування щодо визначення потреб у соціальній сфері

охоплювало три основних напрямки: соціальні контакти, інституційні пропозиції та сферу відпочинку. Одна із форм запитань стосувалася встановлення соціальних контактів безпосередньо із німцями. Більшість респондентів відзначили, що хоча німці допоможуть у разі певної проблеми, дружні відносини встановити з ними досить складно, оскільки вони є закритими та мають інші цінності/менталітет. Однак, за рахунок того що більшість респондентів мають друзів-співвітчизників у Німеччині, їхня потреба у дружбі/коханні є задоволеною. Окрім цього, частина питань стосувалися безпосередньо культурної різниці між Німеччиною та країною походження біженців. Опитування показує: біженці бачать культурні відмінності між Німеччиною та країнами їх походження, як з точки зору прав та свобод особистості, так і у вирішенні форм співіснування. Ряд тем, у яких вони сприймають такі відмінності, стосувалися соціальної взаємодії чоловіків із жінками, теми гомосексуальності тощо . Опитані біженці вважають, що такі аспекти, як юридичне рівне ставлення до іноземців та корінних жителів, справедливе ставлення до меншин та рівні права чоловіків і жінок, є більш важливими для людей у Німеччині, ніж для людей у їхніх країнах походження. Згідно з їхніми власними заявами, вони можуть добре адаптуватися до цих відмінностей.

Останньою ланкою потреб у теорії мотивації А. Маслоу є потреба у самовираженні та самоактуалізації. Відповідно до цих визначень блок запитань було розділено на дві теми: освіта та працевлаштування. У сфері освіти ланка питань стосувалася також визначення попереднього здобутого рівня освітнього профілю кожного респондента. Одне із запитань стосувалося необхідності здобуття освітнього рівня безпосередньо у Німеччині: «Чи плануєте Ви вступити до німецького закладу вищої освіти?». Десять з десяти респондентів відповіли, що вже здобувають навчання у німецьких закладах вищої освіти, оскільки це є необхідною умовою для вигідного працевлаштування у майбутньому. Окрім цього, одним із факторів успішного працевлаштування є високий рівень знань

німецької мови, тому ряд запитань стосувався визначення потреби у розумінні німецької мови та якості освітніх курсів з німецької мови, які надаються державою і є обов'язковими. Більшість респондентів відзначили, що наразі їх рівень німецької мови є задовільним та якість освітніх курсів з німецької мови була на високому рівні.

Таким чином, можна визначити, що фізіологічні потреби біженців не є задоволеними, у той час як потреба в безпеці, здоров'ї, соціальних контактах та самоактуалізації в сфері освіти є задоволеною на даний момент.

ВИСНОВКИ

Отже, розпочавши детальний аналіз міграційних процесів до Німеччини з періоду возз'єднання німецьких територій в одну державу, варто відзначити, що перша масштабна міграційна хвиля до Німеччини припала на 90-ті роки, і цьому передувала низка історичних подій: падіння «залізної завіси», війни і «етнічні чистки» в колишній Югославії, а також погіршення ситуації у курдській частині Туреччини стали причинами збільшення міграційного потоку до Німеччини. Окрім цього, у 90-ті роки основою категорією іноземців, які переїжджали до Німеччини були громадяни ЄС, які мігрували з метою навчання або працевлаштування. У період з 2003 по 2008 рік кількість імміграції до Німеччини стала поступово зменшуватися. Такий розвиток міграційного процесу можна пояснити відносною стабільністю на міжнародній арені у цей період часу. Основною причиною для міграції у 2003-2008 роках була можливість зміни місця працевлаштування або підвищення робочої кваліфікації та покращення життєвих умов відповідно. Однак, у 2012 році кількість приїжджих мігрантів до Німеччини перевищила позначку в один мільйон осіб, що пояснюється збільшенням кількості країн, які вступили до ЄС, і, відповідно, громадяни яких отримали право вільно переміщатися до німецької держави. Відповідно до вищезазначеної інформації, необхідно відзначити, що з 2012-го року кількість приїжджаючих до Німеччини мігрантів стала поступово збільшуватися і досягла своєї рекордної кількості за увесь період часу у 2015 році, коли кількість іммігрантів досягла відмітки в 2 мільйони осіб, цей рік характеризувався як «рік міграційної кризи» або «друга в історії Німеччини масова хвиля мігрантів». Стрімке збільшення мігрантів у цьому році пояснюється збільшенням кількості біженців через загострення збройних конфліктів у Сирії, Афганістані та Іраку. Однак, починаючи з 2016-го року кількість міграційних процесів до країни стала поступово зменшуватися за

рахунок регулювання німецьким урядом правил в'їзду до Німеччини особам, які подавали заявки на отримання притулку. Окрім цього, у 2019-2020 роках почала стрімко розповсюджуватися невідома до цього коронавірусна хвороба, яка є важко виліковною і може призвести до летального наслідку, у результаті чого було оголошено про початок пандемії цієї хвороби і більшість країн світу вимушено закрили свої кордони для усіх іноземних відвідувачів. Це, у свою чергу, призвело до стрімкого зменшення міграційного потоку до Німеччини та інших країн світу.

Німеччина, як одна з провідних країн Європи має давні традиції з організації соціального добробуту, які почали укорінюватися у 19-му столітті за часів правління Бісмарка. Наразі, Німеччина демонструє великі успіхи в організації соціальної допомоги вразливим категоріям населення, до яких також відносять мігрантів та/або біженців з їхніми сім'ями. Незважаючи на отриману підтримку з боку держави та державних організацій в системі інтеграції мігрантів до німецького суспільства, окремо варто розглядати можливість соціальної допомоги з боку неурядових організацій. Надання соціальних послуг у Німеччині переважно гарантується неприбутковими організаціями, причому значну частину послуг надають шість центральних асоціацій добровільної допомоги, функції яких було розглянуто у даному пункті магістерської роботи. Окрім цього, було визначено, що у кожному регіоні Німеччині діють кілька десятків організацій з надання соціальної допомоги мігрантам, які регулюють свою роботу відповідно до районів міст. Так, зокрема, у м. Дюссельдорф у першому районі можна знайти інформацію щодо діяльності німецько-українського культурного центру.

Окрім цього, дослідником було проведено інтерв'ю з десятьма респондентами з метою визначення та оцінки фізіологічних та психологічних потреб біженців за умов їхньої інтеграції в іншій країні, окрім цього, одним із завдань опитування було вивчити умови задоволення їхніх потреб відповідно до стандартів життя німецького суспільства. Участь в експериментальному дослідженні для визначення та оцінки потреб біженців у Німеччині брали десять

респондентів, з числа яких було п'ять чоловіків та п'ять жінок біженців у Німеччині, які є вихідцями з України (2 особи: жінки), Сирії (4 особи: три чоловіка та одна жінка) та Афганістану (4 особи: 2 чоловіка та дві жінки) і прибули до Німеччини в якості політичних біженців у 2014-2015 роках. Вік опитуваних склав від 21 до 35 років. Інтерв'ю було поділено на блоки питань, які, відповідно до теорії мотивації А. Маслоу стосувалися наступних сфер: визначення фізіологічних (основних) потреб, потреби в безпеці, соціальні потреби, потреби у визнанні та самоактуалізації.

У першому блоці інтерв'ю, який стосувався теми задоволення фізіологічних потреб, були задані запитання, пов'язані безпосередньо із задоволенням умов їхнього проживання та живлення. Відповідно до отриманих відповідей, можна зробити висновок, що потреба у комфортному проживанні є незадоволеною через погані умови житла (розселення з великою кількістю біженців в одній кімнаті та з представниками інших країн, що породжує розходження інтересів; оренда житла коштує дорого і більшість респондентів не мають можливості окремо орендувати квартиру). Потреба у їжі та базових побутових речах також не є задоволеною, оскільки більшість біженців (шість з десяти) відмітили культурні розходження між німецькими та мусульманськими стравами, а також виявили бажання в отриманні більшої кількості фінансової допомоги на це.

Наступний блок питань був спрямований на виявлення рівня задоволення у потребі безпеки, і стосувався таких тем: сфера дискримінації біженців у Німеччині та задоволення потреби у здоров'ї. Четверо з десяти біженців відзначили, що стикалися із расовою дискримінацією з боку німців у пекарні та при прийомі на роботу. Однак більшість респондентів прокоментували, що усі німці доброзичливо відносилися до них і з радістю допомагали при вирішенні певних запитань. Однак, двоє жінок заявили, що мають страх бути сексуально дискримінованими, оскільки у їхній країні відчувається високий рівень дискримінації по відношенню до жінок. Що стосується задоволення потреби у

гарному самопочутті/здоров'ї, більшість респондентів зазначили, що ця потреба є задоволеною, оскільки їх влаштовує якість надання базової медичної допомоги у німецьких лікарнях, однак звернення до більш вузьких спеціалістів є важкодоступним за рахунок необхідності високого рівня знання німецької мови та наявності медичної страховки, яка, однак, може покривати не усі медичні послуги. Наступне питання, пов'язане із задоволенням потреби гарного самопочуття звучало наступним чином: «Що потрібно особисто Вам для задоволення стану Вашого психологічного та/або фізичного здоров'я?» Різноманіття відповідей в цілому стосувалися наступних сфер життя: працевлаштування, гарна освіта, рух. З одного боку відповіді на це запитання можна розділити на дві сфери: для покращення фізичного стану необхідно активне заняття спортом для психологічного – отримати відповідну кваліфікацію/освіту, знайти роботу, покращити соціальні контакти тощо. З іншого боку, 25 % респондентів відзначили, що для покращення їхнього психологічного стану їм необхідно високий рівень знань німецької мови. Ще дві особи відзначили, що для покращення їхнього стану здоров'я їм необхідно отримати відповідну допомогу з боку державних служб соціального забезпечення. Достатня кількість їжі та одягу також є пунктами, які впливають на стан здоров'я більшості респондентів.

Наступною ланкою в ієрархії потреб за теорії А. Маслоу є соціальні потреби, оскільки після того, як потреби фізіологічного рівня і потреби рівня безпеки досить задоволені, актуалізується потреба в любові, прихильності, приналежності, і мотиваційна спіраль починає новий виток. Саме тому визначення рівня задоволення цієї ланки потреб є важливим фактором при аналізі психологічного та фізичного стану біженців під час їхньої інтеграції.

Проведення опитування щодо визначення потреб у соціальній сфері охоплювало три основних напрямки: соціальні контакти, інституційні пропозиції та сферу відпочинку. Одна із форм запитань стосувалася встановлення соціальних контактів безпосередньо із німцями. Більшість респондентів відзначили, що хоча

німці допоможуть у разі певної проблеми, дружні відносини встановити з ними досить складно, оскільки вони є закритими та мають інші цінності/менталітет. Однак, за рахунок того що більшість респондентів мають друзів-співвітчизників у Німеччині, їхня потреба у дружбі/коханні є задоволеною. Окрім цього, частина питань стосувалися безпосередньо культурної різниці між Німеччиною та країною походження біженців. Опитування показує: біженці бачать культурні відмінності між Німеччиною та країнами їх походження, як з точки зору прав та свобод особистості, так і у вирішенні форм співіснування. Ряд тем, у яких вони сприймають такі відмінності, стосувалися соціальної взаємодії чоловіків із жінками, теми гомосексуальності тощо. Опитані біженці вважають, що такі аспекти, як юридичне рівне ставлення до іноземців та корінних жителів, справедливе ставлення до меншин та рівні права чоловіків і жінок, є більш важливими для людей у Німеччині, ніж для людей у їхніх країнах походження. Згідно з їхніми власними заявами, вони можуть добре адаптуватися до цих відмінностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про основні засади державної міграційної політики України: Закон України від 14.07.2010 № 6705. *Офіційний вісник України*. 2010.
2. Abkommen über die Rechtsstellung der Flüchtlinge vom 28.07.1951. *UNHCR*. 1958. 41 S.
3. Asylbewerberleistungsgesetz vom 30.06.1993. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. Дата оновлення : 21.12.2020. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/asylblg/BJNR107410993.html> (дата звернення 20.09.2022).
4. Asylgesetz vom 26.06.1992. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. Дата оновлення : 06.10.2020. URL: http://www.gesetze-im-internet.de/asylvfg_1992/BJNR111260992.html#BJNR111260992BJNG00010431_1 (дата звернення 20.09.2022).
5. Asylverfahrensrichtlinie vom 26.06.2013. *EUR-lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0032> (дата звернення 20.09.2022).
6. Asylverordnung 2 vom 11. August 1999 über Finanzierungsfragen. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. S. 121-124.
7. Bundeskindergeldgesetz. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. Дата оновлення : 09.12.2020. URL : <https://www.sozialgesetzbuch-rgb.de/bkkg/1.html> (дата звернення 20.09.2022).
8. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (2017): Migrationsbericht des Bundesamtes für Migration und Flüchtlinge im Auftrag der Bundesregierung. Migrationsbericht 2015. Nürnberg.
9. Gesetz über die Sozialhilfe im Asyl- und Flüchtlingsbereich vom 23.04.2016. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz*. 53 S.
10. Die zentralen Ergebnisse des Migrationsberichts 2014. *Bundesministerium der*

- Justiz und für Verbraucherschutz.* URL: <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2014-zentrale-ergebnisse.html> (дата звернення 20.09.2022).
11. Migrationsberichte der Bundesregierung seit 2004. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.* URL: <https://www.bamf.de/SharedDocs/ProjekteReportagen/DE/Forschung/Migration/migrationsbericht.html> (дата звернення 20.09.2022).
 12. Protokoll über die Rechtsstellung Der Flüchtlinge vom 31. Januar 1967. *UNHCR.* 1967. 36 S.
 13. Normen für die Aufnahme von Personen, die internationalen Schutz beantragen : Richtlinie des Europäischen Parlaments und des Rates vom 26. Juni 2013. *EUR-lex.* URL : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0033> (дата звернення 20.09.2022).
 14. Sozialgesetzbuch. Erstes Buch. Allgemeiner Teil. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.* URL : <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbi/1.html> (дата звернення 20.09.2022).
 15. Sozialgesetzbuch. Fünftes Buch. Gesetzliche Krankenversicherung. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.* URL : <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbv/1.html> (дата звернення 20.09.2022).
 16. Sozialgesetzbuch. Achtes Buch. Kinder- und Jugendhilfe. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.* URL : <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbviii/1.html>
 17. Sozialgesetzbuch. Zwölftes Buch. Sozialhilfe. *Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz.* URL : <https://www.sozialgesetzbuch-sgb.de/sgbxii/1.html> (дата звернення 20.09.2022).
 18. Über Normen für die Anerkennung von Drittstaatsangehörigen oder Staatenlosen als Personen mit Anspruch auf internationalen Schutz, für einen einheitlichen Status für Flüchtlinge oder für Personen mit Anrecht auf subsidiären Schutz und für

- den Inhalt des zu gewährenden Schutzes : Richtlinie 2011/95/EU des Europäischen Parlaments vom 13.12.2011. *EUR-lex*. URL : <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/DE/TXT/?qid=1501506038424&uri=CELEX:32011L0095> (дата звернення 20.09.2022).
19. Антропов В.О. Модели социальной защиты в странах ЕС. *Мировая экономика и международные отношения*. 2005. № 11. С.70-77.
 20. Баб'як В. Архітектурна складова у вирішенні проблеми соціалізації мігрантів. *Вісник Львівського національного аграрного університету*. Львів, 2013. №14. С. 215-221. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vldau_2013_14_37 (дата звернення 20.09.2022).
 21. Біль М. М. Інституційні підходи формування загальної архітектури територіальних міграційних систем. *Кримський економічний вісник*. 2014. Частина 1. С. 56-58.
 22. Біль М. М. Концептуальні підходи формування соціальних кластерів як необхідної умови сталого розвитку територіальних міграційних систем. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. Львів. 2013. Випуск 3 (101). 540 с.
 23. Біль М.М. Фактори самоорганізації трудових мігрантів у площині соціокультурологічних наслідків міграції. *Молодий вчений*. 2015. №2. С. 92-97.
 24. Блинова О. Психологічне здоров'я мігрантів: результати емпіричного дослідження. *Освіта регіону*. 2013. № 2. URL: <http://social-science.com.ua/article/1072> (дата звернення 20.09.2022).
 25. Богиня Д. П. Регулювання соціально-трудова відносин на ринку праці в умовах міжнародної інтеграції. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса : ОДЕУ, 2008. Випуск 32. С. 39-47.
 26. Гнатюк Т. Правове забезпечення працівників-мігрантів на міжнародному та національному рівнях. *Наукові записки*. Харків. 2017. С. 219-236.

27. Гнібіденко І. Ф. Інноваційна модель системи соціального захисту населення. *Проблеми науки*. 2004. №9. С.7-12.
28. Головаха Е.И., Панина Н.В. Интегральный индекс социального самочувствия (ИИСС) : конструирование и применение социологического теста в массовых опросах. Киев : Ин-т социологии НАН Украины, 1997. 64 с
29. Зверева І.Д., Кузьминський В.О. Оцінка потреб дитини та її сім'ї : від теорії до практики. Київ : Кожній дитині Україна, 2010. 224 с.
30. Коленда Н. В. Соціально-економічна безпека особи : сутність та підходи до визначення: колективна монографія у 2 т. Дніпро. 2014. Т.2. 349 с.
31. Левченко Е.А. Социальная защита отдельных категорий граждан в странах ЕС: опыт Германии. *Russian Journal of Labor Economics* Москва, 2016. № 3. С. 372 380. URL : https://www.researchgate.net/publication/313277949_Socialnaa_zasita_otdelnyh_kategorij_grazdan_v_stranah_ES_opyt_Germanii (дата звернення 20.09.2022).
32. Мальваний М.І. Форми соціального захисту населення. *Актуальні питання сучасної економіки* : матеріали всеукраїнської заочної наукової конференції. Умань : Видавець «Сочінський». 2011. Ч. 2. 216 с.
33. Мікула Н. А. Кудрявцева В.Г. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток. *Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми розвитку виробництва регіону*. 2001. Випуск 31. С. 637-641.
34. Москаленко В.В. Сутність соціального захисту та його місце в політиці соціальної держави. *Наукові записки*. 2003.С. 42.
35. Садова У.Я. Соціально-економічна захищеність мігрантів: глобальні та регіональні аспекти: монографія / за заг. наук. ред. У.Я. Садова. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», 2016. 266 с.

36. Студентова Е.Г. Социальная работа в Германии : учебное пособие. Москва : МГОУ, 2006. 199 с.
37. Філіпова Н.В. Соціальний захист трудових мігрантів у країнах ЄС та в Україні. *Актуальні проблеми державного управління*. Київ, 2012. №1 С. 378-385.
38. Фоміна Д.Д. Сучасна міграційна криза у Європі: позиція Німеччини. *Актуальні проблеми сучасних міжнародних відносин*. 2016. № 1. С. 100-108. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennyy-migratsionnyy-krizis-v-evrope-pozitsiya-germanii> (дата звернення 20.09.2022).
39. Abdollahi M. Deutschland schafft mich: Als ich erfuhr, dass ich doch kein Deutscher bin. Berlin, 2021. 256 S.
40. Alexander R. Die Getriebenen: Merkel und die Flüchtlingspolitik: Report aus dem Innern der Macht. München : Siedler Verlag, 2017. 288 S.
41. Alshater F. Ich komm auf Deutschland zu: Ein Syrer über seine neue Heimat. Berlin : Ullstein extra, 2016. 240 S.
42. Asylbewerberleistungsgesetz : офіц. текст. Берлін : Bundesministerium der Justiz und für Verbraucherschutz. 1997.
43. Bauer W. Über das Meer: Mit Syrern auf der Flucht nach Europa. Berlin : Suhrkamp Verlag, 2014. 133 S.
44. Classen G. Sozialleistungen für Migrantinnen und Flüchtlinge. Berlin: PRO Asyl, 2018. 301 S.
45. Dworzak T. Magnum-Europa. An Illustrated Introduction to Europe for Migrants and Refugees. Berlin: AFAC, 2016.
46. Ghaderi C. Flüchtlinge: Multiperspektivische Zugänge. Darmstadt: Springer VS, 2017. 392 S.
47. Hamdo F. Fern von Aleppo: Wie ich als Syrer in Deutschland lebe. Hamburg: Edition Körber, 2018. 254 S.

48. Karwiss T. Mehr Asyl-Entscheide in Deutschland als im gesamten Rest der EU. Spiegel Online. URL: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/fluechtlinge-mehr-asyl-entscheide-in-deutschland-als-in-eu-a-1181550.html> (дата звернення 20.09.2022).
49. Kingsley P. Die neue Odysee: Eine Geschichte der europäischen Flüchtlingskrise. München: oHg, 2016. 332 S.
50. Luft S. Die Flüchtlingskrise: Ursachen, Konflikte, Folgen. München : C.H.Beck, 2016. 128 S.
51. Palmer B. Wir können nicht allen helfen: Ein Grüner über Integration und die Grenzen der Belastbarkeiten. München: Siedler, 2017. 256 S.
52. Sarazzin D: Deutschland schafft sich ab. Wie wir unser Land aufs Spiel setzen. Berlin: DVA, 2010. 464 S.
53. Siefert R. Das Migrationsproblem: Über die Unvereinbarkeit von Sozialstaat und Masseneinwanderung. Mannheim: Manuscriptum, 2017. 136 S.
54. Sozialleistungen für Flüchtlinge. Der Paritätische Gesamtverband. Berlin. 2012. 47 S. URL: https://www.einwanderer.net/fileadmin/downloads/tabellen_und_uebersichten/A4_sozialleistungen-fluechtlinge_web.pdf
55. Stumberger R. Flüchtlinge verstehen: Wer sie sind, was sie von uns unterscheidet und was das für uns bedeutet. Berlin, 2017. 240 S.
56. Tenenbom T. Allein unter Flüchtlingen. Berlin: Suhrkamp Verlag, 2017. 234 S.
57. Ther P. Die Außenseiter: Flucht, Flüchtlinge und Integration im modernen Europa. Berlin: Suhrkamp Verlag, 2017. 436 S.
58. Türk Letitia. Kooperationsmodelle zwischen Sozialunternehmen und anderen Trägern sozialer Dienstleistungen – Modellvorhaben aus Europa. Frankfurt am Mein : Institut für Sozialarbeit und Sozialpädagogik, 2013. 49 S.
59. Aktuelle Entwicklung der Migration zwischen der Bundesrepublik Deutschland und dem Ausland. *Bpb.* 2017. URL:

- <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/256272/aktuelle-entwicklung>
60. Beratung für länger in Deutschland lebende Zugewanderte. *Caritas*. URL: <https://www.caritas-berlin.de/beratungundhilfe/berlin/flucht-und-migration/beratung/fuer-erwachsene-migranten/fuer-laenger-in-deutschland-lebende-zugewanderte/fuer-laenger-in-deutschland-lebende-zugewanderte>
 61. Bhabha J. Aktuelle Instrumente zum Schutz der Menschenrechte von Kindermigranten. *Bpb*. 2018. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/278955/menschenrechte-von-kindermigranten> (дата звернення 20.09.2022).
 62. Buttewerge C. Migration und Integration in Deutschland - eine Einführung. *Bpb*. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/dossier-migration-ALT/56335/ueberblick> (дата звернення 20.09.2022).
 63. Gesemann F. Kommunale Integrationspolitik in Deutschland: Teilhabe vor Ort ermöglichen. *Bpb*. 2020. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/kommunale-Migrations-und-Fluechtlingspolitik/322672/kommunale-integrationspolitik-in-deutschland-teilhabe-vor-ort-ermoeglichen> (дата звернення 20.09.2022).
 64. Finger E. Wie viel Anpassung muss sein? *Zeit Online*. 2018. URL: https://www.zeit.de/2018/24/integration-anpassung-zuwanderer-bertelsmann-studie?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
 65. Hellerman J. Kommunen und ihre Rolle bei der Flüchtlingsaufnahme: Rechtslage, Rechtsprechung, relevante Rechtsquellen. *Bpb*. 2020. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/kommunale-Migrations-und-Fluechtlingspolitik/322888/kommunen-und-ihre-rolle-bei-der-fluechtlingsaufnahme> (дата звернення 20.09.2022).
 66. Integration von Migrantinnen und Migranten: Möglichkeit Schule. *St. Peter Ustinov Institut*. 2020. URL: <http://www.ustinov.at/blogs/integration-von->

- migrantinnen-und-migranten-m%C3%B6glichkeit-schule (дата звернення 20.09.2022).
67. Integration durch Erwerbsarbeit. Voraussetzungen, Herausforderungen und die Rolle der Kommunen. *Bpb*. 2021. URL: <https://www.bpb.de/apuz/stuttgart-2021/326249/integration-durch-erwerbsarbeit> (дата звернення 20.09.2022).
68. Kulturelle Anpassung, Zugehörigkeit und Identität für Migranten in Deutschland. *Kordis*. URL: <https://cordis.europa.eu/article/id/190718-acculturation-belongingness-and-identity-for-migrants-in-germany/de> (дата звернення 20.09.2022).
69. Ljadi A. Third Culture Kids – Weltbürger oder irgendwo dazwischen? *Bpb*. 2018. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/278957/third-culture-kids> (дата звернення 20.09.2022).
70. Mende C. Migranten unter Anpassungsdruck. *Qantara*. 2017. URL: <https://de.qantara.de/inhalt/neue-debatte-ueber-integration-in-deutschland-migranten-unter-anpassungsdruck> (дата звернення 20.09.2022). Migration: Wer Hartz IV bekommt - und wer nicht. *Deutsche Welle*. URL: <https://www.dw.com/de/migration-wer-hartz-iv-bekommt-und-wer-nicht/a-43346730> (дата звернення 20.09.2022).
71. Migration und Integration. *Deutsches Rotes Kreuz*. URL: <https://www.drk.de/hilfe-in-deutschland/migration-integration-und-teilhabe/migration-und-integration/> (дата звернення 20.09.2022).
72. Morocvasic M. Frauen in Bewegung: Migration und Geschlechterrollen. *Bpb*. 2017. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/282700/migration-und-geschlechterrollen> (дата звернення 20.09.2022).
73. Peters F. Deutsche verlangen mehr Anpassung von Zuwanderern. *Welt*. 2015. URL: <https://www.welt.de/politik/deutschland/article138116570/Deutsche-verlangen-mehr-Anpassung-von-Zuwanderern.html> (дата звернення 20.09.2022).

74. Rabe H. Geschlechtsbezogene Verfolgung – Rechtlicher Schutz. *Bpb*. 2018. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/280272/geschlechtsbezogene-verfolgung-rechtlicher-schutz> (дата звернення 20.09.2022).
75. Schamann H. Der «local turn» in der Migrations- und Asylpolitik. *Bpb*. 2020. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/kommunale-Migrations-und-Fluechtlingspolitik/322500/der-local-turn-in-der-migrations-und-asylpolitik> (дата звернення 20.09.2022).
76. Szigetvari A. Sozialhilfe als Magnet für Flüchtlinge? Drei Forscher sagen Ja. 2019. URL: <https://www.derstandard.de/story/2000111554871/sozialhilfe-als-magnet-fuer-fluechtlinge-drei-forscher-sagen-ja> (дата звернення 20.09.2022).
77. Ulmann M. Ulrike Lingen-Ali. Geflüchtete Frauen in Deutschland. *Bpb*. 2018. URL: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/kurzdossiers/280382/gefluechtete-frauen-in-deutschland> (дата звернення 20.09.2022).